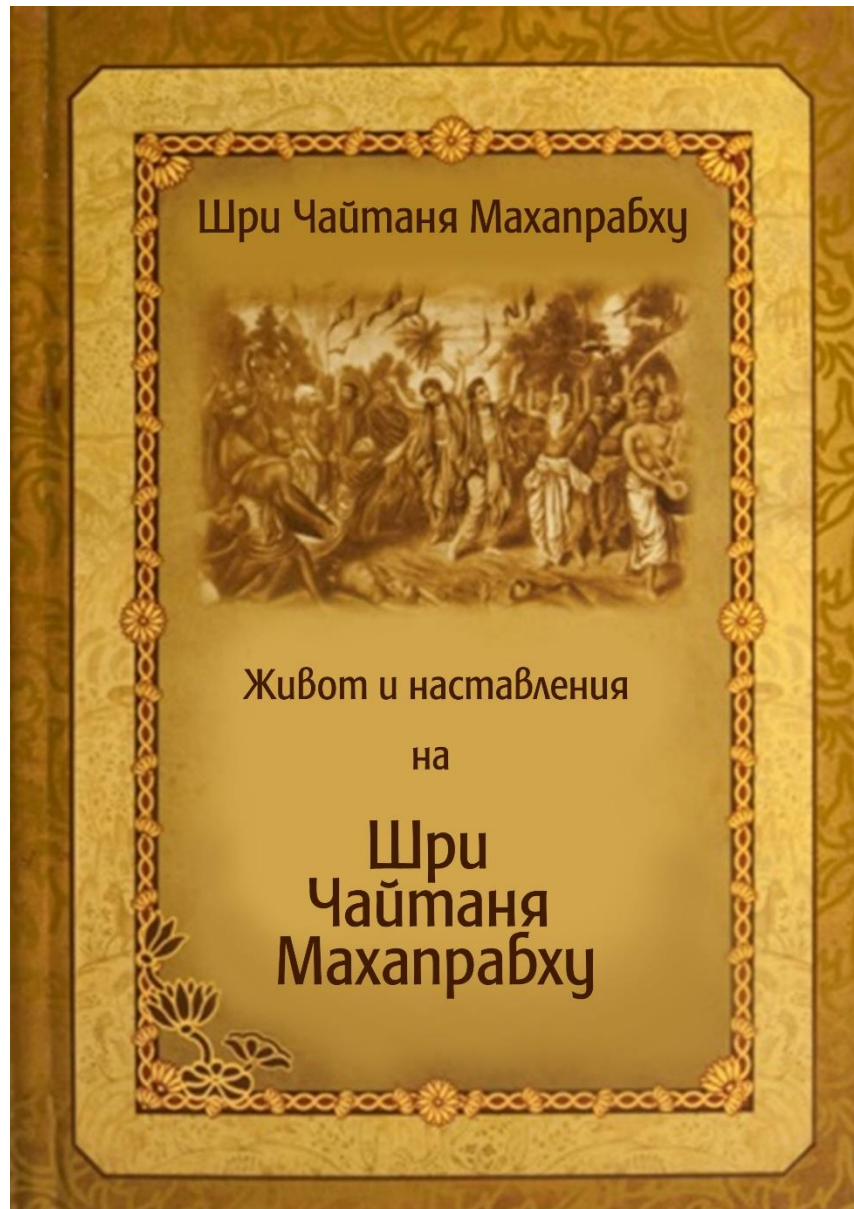

Живот и наставления на Шри Чайтаня Махапрабху

Шрила Саччидананда
Бхактивинод Тхакур

ШРИ ЧАЙТАНЯ САРАСВАТ МАТХ

Шри Чайтаня Сарасват Матх

Основател-ачаря: Негова Божествена Милост Шрила Бхакти Ракшак Шридхар Дев-Госвами Махарадж

Севайте-президент-ачаря: Негова Божествена Милост Шрила Бхакти Сундар Говинда Дев-Госвами Махарадж

Електронната версия на тази книга се издава с решението и благословиите на Ачаря на руската мисия на Шри Чайтаня Сарасват Матх, Негова Божествена Милост Шрила Бхакти Бимал Авадхута Махарадж

© 2015, издателство Шри Чайтаня Сарасват Матх. Всички права принадлежат на ачаря на руската мисия, Шрила Б. Б. Авадхута Махарадж

Наши сайтове:

harekrishna.ru - официален сайт на Шри Чайтаня Сарасват Матх в Русия.

scsmath.com - официален международен сайт на Шри Чайтаня Сарасват Матх.

saraswati.pro - издания на Шри Чайтаня Сарасват Матх.

gaudiyadarshan.co - електронни и книжни публикации на трудовете на ачариите на Шри Чайтаня Сарасват Матх.

sridharmaharaj.ru - аудиоархив на Шрила Б. Р. Шридхара Махарадж

govindamaharaj.ru - аудиоархив и видеоархив на Шрила Б. С. Говинда Дев-Госвами Махарадж.

avadhutswami.ru - официален сайт на Шрила Б. Б. Авадхута Махарадж.

youtube.com/BeautyOverPower - официален канал на Шрила Б. С. Госвами Махарадж, виден проповедник на Шри Чайтаня Сарасват Матх, на английски език със субтитри на други езици.

Съдържание:

Неговия живот	4
Събития от ранното детство	4
Успехи в учението.....	5
Проповед и санкиртан	5
Саняси	6
Сарвабхаума и Веданта	7
Пътешествие в Южна Индия	8
Преродените Дабир Кхас и Сакар Маллик	8
Наставления на Рупа и Санатан.....	8
Пракашананда Сарасвати.....	9
Събрание в Пури	9
Неговите наставления	10
Истините на Ведите	10
Кришна е един, Той няма равни.....	11
Безграничните енергии на Господ	12
Океан от раса	13
Душа-джива	14
Пракрити	15
Освобождение на душите.....	16
Принцип ачинтя-бхедабхеда.....	16
Бхакти	18
Видове бхакти.....	19
Поклонение на Шри Мурти и идолопоклонничество.....	19
Према.....	22
Стадии на према	22
Извратена раса.....	23
Сфера на разума	23
Структура на човека.....	24
Задължения на човека	24
Обобщение на живота и ученията на Махапрабху.....	24
„Шикшаштака“ на Господа.....	27
Глосар	29

Неговият живот

Чайтаня Махапрабху е роден в Майпур, в град Надия, веднага след залез слънце, вечерта на 23-то число на месец Пхалгун през 1407 година от ерата на Шакабда, съответстващ на 18 февруари 1486 година по християнското летоброене. Времето на Неговото раждане съвпаднало с лунното затъмнение, а жителите на Надия, както обикновено в такива случаи са извършвали обредно измиване в Бхагиратха¹, силно възкликавайки: „Харибол!“ Неговият баща, Джаганнатх Мишра бил беден *брамин* от ведическата традиция, а Неговата майка, Шачи Деви, била образец за благочестива жена. Те, и двамата родители произхождали от брахмински родове, които изначално живеели в Силхета. Махапрабху бил красиво дете, и градските дами идвали с дарове, за да Го видят. Бащата на неговата майка, прославен астролог, *пандит* Ниламбар Чакравати предсказал, че детето ще стане велика личност в своето време и затова Го нарекъл Вишвамбхар. Съседките Го нарекли Гаура Хари заради златистия цвят на Неговата кожа, а майка Му Го наричала Нимай, защото в близост до мястото на Неговото раждане растяло дърво *ним*. Момчето било прекрасно, и всички искрено са искали да Го виждат всеки ден. Той растял, ставал весел и подвижен, а Неговото поведение – непредсказуемо. След като изминали пет години от Неговия живот Той бил приет в *патсала*², където за кратък срок изучил бенгали.

Събития от ранното детство

Болшинството биографи-съвременници на Шри Чайтаня споменават няколко случая свързани с Него – това са прости записи на чудеса извършени от Него в ранна възраст.

Говори се, че когато Той бил бебе, непрекъснато плачел в ръцете на Своята майка, но веднага след като съседките и майка Му са възкликвали: „Харибол!“, плачът Му спирал. Така непрекъснатите въгласи „Харибол!“ в дома предвещавали бъдещата мисия на героя.

Също се споменава, че когато веднъж Неговата майка Го почерпила с бонбони, Той изял глина вместо сладкиши. Когато майка Му поискала обяснение, Той й заявил, че всички бонбони не са нищо различно от видоизменена глина, затова Той може със същия успех да приема и глина за храна. Майка Му, бидейки съпруга на *пандит*, обяснила, че всеки предмет в определено състояние е предназначен за определена цел. Земята във формата на чаша се използва като съд за вода, но под формата на тухла не може да служи за същата цел. Следователно, глината под формата на бонбони може да се потребява в храната, но не е пригодна за това в другите си състояния. Момчето се убедило в нейната правота и признало, че да се яде глина от Негова страна е глупост и се съгласил да избягва тази грешка в бъдеще.

Разказват също и друго чудо, свързано с Него. Веднъж *брамин*, който извършвал религиозно пътешествие, гостувал в Неговия дом. Браминът приготвял храна и медитирайки върху Кришна, четял молитви. В това време Нимай дошъл и изял приготвения ориз. Браминът бил зашеметен от постъпката на детето, но по молба на Джаганнатх Мишра приготвил храната отново. И момчето отново изяло приготвения ориз, в същото време когато браминът в медитация предлагал този ориз на Кришна. Уговорили брамина да приготви приношението за трети път. И този път, когато всички обитатели на дома заспали, момчето открило на пътешественика, че То

¹ Бхагиратха – едно от имената на река Ганг.

² Буквално – „стая или място за обучение“. В *патсала* различни учители преподават различни предмети. *Патсала* е нещо от типа на общообразователно училище.

е самият Кришна и го благословило. Тогава пред лицето на обекта на своето поклонение, браминът потънал в екстаз.

Също се говори, че някога двама крадци похитили детето около вратата на бащиния дом, за да откраднат Неговите скъпоценности и по пътя Му дали бонбони. Момчето проявило Своята енергия на илюзията и обърквайки крадците ги довело обратно пред Своя дом. Крадците изплашени от разобличение, оставили детето там и се крили.

Описва се още едно увително деяние на момчето: това, как То е искало и е получило от Хираня и Джатадиша всички приношения, подготвени от тях за поклонение на Кришна в денят Екадаши.

Когато момчето било само на четири години, То седнало върху изхвърлените гърнета, използвани за приготвяне на храна, които майка Му считала за мръсни. То обяснило на майка Си, че по отношение на глинените гърнета, изхвърлени след приготвяне на храната, не стои въпроса за святост и нечистота.

Тези истории се отнасят за нежната възраст на [Господ Чайтаня] до пет години.

Успехи в учението

На осмата година от живота Му Той бил приет в тола-та³ на Гангадаса Пандит в Ганганагара, близо до селището Майяпур. След две години Той вече прекрасно знаел санскритската граматика и риторика. По-нататъшното Му обучение имало характера на самообразование в неговия собствен дом, където Той открил всички важни книги, принадлежащи на баща Му, който сам бил *пандит*. Той самостоятелно изучил смрити, а също *няя*, в съперничество със Своите приятели, които се обучавали под ръководството на известния Рагхунатха Широмани.

Мурари Гупта видял със собствените си очи и е описал, как Шри Чайтаня, изпадайки в екстаз от Имената на Кришна с поведение на вдъхновен човек, опиянен от духовните преживявания, е проявявал Своите божествени енергии в дома на Шриваса Пандит в присъствието на стотици Свои последователи, които били най-квалифицираните учени. Това се случвало по времето, когато Той заедно с Шриваса Пандит и със Своите искрени последователи е открил нощно училище за *киртан*. Там Той проповядвал, там Той танцувал, там Той е пял, там Той е танцувал и там Той е проявявал всевъзможни духовни преживявания. Тогава към Него се присъединил Нитянанда Прабху, който по това време вече е проповядвал ваишнавизъм и е завършил Своите пътувания по цяла Индия. В действителност, много искрени със сърцето си *пандити*-проповедници на ваишнавизма са пристигнали от различни области на Бенгал и се присъединили към Него. Тогава Надия станала постоянно място за пребиваване на много ачарии-ваишнави, чиято мисия била да одухотворят човечеството с най-висшето влияние на ваишнавското учение.

Проповед и санкиртан

Първата заръка на Шри Чайтаня Махапрабху, с която Той се обърнал към Прабху Нитянанда и Харидас, била следната: „Приятели, отивайте да проповядвате на улиците на града, срещайте всеки човек пред вратите на дома му, молете го да пее Името на Хари и да живее свят живот, а после се връщайте и всяка вечер Ми съобщавайте резултатите от вашите проповеди“. Получавайки такова разпореждане, двамата проповедници заминали на път и се сблъскали с две гнусни личности, Джагай

³ Тола е специализирано училище, в което преподава един наставник, който притежава квалификация в определена област на знания (например, санскрит).

и Мадхай. Чувайки за указанието на Махапрабху, те оскърбили проповедниците, но скоро се преобразили под въздействието на *бхакти*, с която ги надарил Господ. Жителите на Надая били изучени. Те казвали: „Нимаи пандит не само е надарена Личност, но несъмнено, Той е посланик на всемогъщия Бог“.

От това време до двадесет и третата година на Своя живот Махапрабху проповядвал Своето учение не само в Надия, но и във всички важни градове и селища около Своя град. В домовете на Своите последователи, Той проявявал чудеса, учил ги на езотерическите принципи на *бхакти* и възпявал Своя *санкиртан* с другите *бхакти*. Неговите последователи в град Надия започнали да възпяват Святото Име на Хари на улиците и пазарните площади. Това напавило силно впечатление и предизвикало нееднозначни чувства в различни домове. *Бхактите* били изключително доволни.

Обаче *смарта-брамините* завидяли на успеха на Нимаи Пандит и се оплакали на Чханда Кази, обвинявайки Чайтаня в това, че Той не е индиец. Кази дошъл в дома на Шриваса Пандит, счупил *мридангата* (*кхола*) и обявил, че ако Махапрабху не прекрати да създава шум около Своята съмнителна религия, на Кази ще му се наложи насила да обърне към исляма Него и Неговите последователи. Тези думи били предадени на Махапрабху и Той заповядал на гражданите да излязат в същата вечер и всеки да дойде с факла в ръка. Те така и направили, и Нимаи е излязъл със Своя *санкиртан*, разделен на четиринадесет групи. След като пристигнали пред дома на Кази, Той дълго бесевал с него, а след края на разговора, докосвайки тялото му, оказал влияние на неговото сърце, обръщайки го към ваишнавизма. Тогава Кази заплакал и признал, че е преживял най-дълбоко преобразуване, което отстранило всичките му съмнения и породило в него духовното чувство, което му дарило най-велик екстаз. След това Кази се присъединил към празника на *санкиртана*. Духовната сила на всемогъщия Господ потресла света, и след това събитие стотици и стотици еритици, преобразени, застанали под знамето на Вишвамбхара.

Санньяси

Именно след този случай някои от завистливите *брахмани* на Кулия, подтиквани от неизменните си подбуди, започнали да търсят поводи за скандал с Махапрабху и събрали група, за да Му се противопоставят. Нимаи Пандит по природа бил мекосърдечна Личност, обаче Той бил твърд в следването на Своите принципи. Той провъзгласил, че духът на партийността и сектантството – това са два велики врага на прогреса; и докато Той остава жител на Надия, който принадлежи на определено семейство, Неговата мисия няма да може да постигне пълен успех. След това Той решил да стане гражданин на света, разкъсвайки връзката със Своето семейство, каста и вероизповедание. Изпълнен с решителност, на двадесет и четвъртата година от Своя живот Той приел положението санньяси в Катва под ръководството на Кешава Бхарата, който живеел в този град. Неговите майка и съпруга оплаквали горчиво раздялата си с Него, но нашият герой при цялата мекост на сърцето Си се придържал строго към Своите принципи. Той изоставил малкия свят на Своя дом, за да раздели с цялото човечество безграничния духовен свят на Кришна.

След приемането на *санньяси* са го убедили да посети дома на Шри Адвайта Прабху в Шантипур. Шри Адвайта поканил всички Негови приятели и почитатели от Надия като доставил също и Шачи Деви, за да може да види своя син. Когато тя Го видяла в облекло на *санньяси*, радост и скръб завладяли сърцето ѝ. На Шри Кришна Чайтаня, тъй като Той бил *санньяси* нямало нищо друго, освен *каупина* (набедрена препаска) и *бахирваса* (наметало върху горната част на тялото). На главата Му нямало коса, а в ръцете Му имало *данда* (прът) и *каманда* (отшелническа купа за вода). Святият син се хвърлил в стъпалата на Своята любима майка с думите: „Майко! Това тяло принадлежи на тебе, Аз съм длъжен да се подчиня на твоите указания. Позволи

Ми да замина за Вриндаван за получаване на духовни знания“. Посъветвайки се с Шри Адвайта и с другите, майката помолила сина си да избере за място, в което да живее Пури (градът на Господ Джаганнатх), за да може от време навреме да получава сведения за Него. Махапрабху се съгласил с това предложение и след няколко дни заминал от Шантипур в Ориса.

Биографите на Шри Кришна Чайтаня (Той получил това име след като приел *саньаси*) много подробно са описали Неговото пътешествие от Шантипур до Пури.

Той вървял по брега на Бхагиратх до Чхаттрабхога, днес разположен в Тхана Матхурапур, Диамантения гаван, 24 Парган. Там Той взел лодка и доплувал до Праяг Гхата в района на Миднапур. От там Той се отправил пеша в Пури през Баласор и Куттак, посещавайки по пътя Си храма на Бхуванешвара. След като пристигнал в Пури, Той видял храма на Господ Джаганнатх и по молба на Сарвабхаума Бхаттачаря се остановил в дома на последния.

Сарвабхаума и Веданта

Сарвабхаума бил велик *пандит* на тези дни. Неговите познания нямали граници. Той бил най-добрия *няик* (логик) на своето време и бил известен като най-ерудирания познавач на философията Веданта на Шанкараачаря. Той се родил в Надия (Видянагара). Там в своята *тола*, той обучил на философията *няя* безчетно множество ученици. Незадълго до раждането на Нимаи Пандит той заминал за Пури.

Гопинатх Мишра, неговият зет, представил нашия нов *саньаси* на Сарвабхаума Бхаттачаря, който поразен от Неговата красота изразил опасение, че на младия човек ще Му бъде много трудно да се придържа към *саньаси-дхарма* в продължение на целия Си живот. Гопинатх, който познавал Махапрабху още от Надия, изпитвал към Него велико почитание и казал на всички, че този *саньаси* – това е необикновен човек. По този повод Гопинатх и Сарвабхаума започнали горещ спор. След това Сарвабхаума помолил Махапрабху да изслуша неговото декламираше на „Веданта-сутра“, на което Той отвърнал с мълчаливо съгласие. Шри Чайтаня, без да произнесе нито дума, изслушал важната реч на великия Сарвабхаума в продължение на седем дни, след изтичането на които последният казал: „Кришна Чайтаня! Аз мисля, че Ти не разбираш Веданта, тъй като след като изслуша моите реч и обяснения, Ти не казваш нищо“. На което Шри Чайтаня отговорил, че Той е разбрал прекрасно сутрите, обаче не е могъл да си изясни какво е искал да каже Шанкараачаря с коментарите си. Поразен от чутото, Сарвабхаума попитал: „Как е възможно, Ти да разбереш значението на сутрите, но да не можеш да разбереш коментарите, които ги обясняват? Добре! Ако Ти разбираш сутрите, моля Те, дай ми Своето тълкуване“.

Тогава Махапрабху обяснил сутрите, както ги разбирал, без да прибегва към пантеистичния коментар на Шанкара. Благодарение на проникателния си разум Сарвабхаума съзрял истиността, красотата и хармоничността на доводите в обясненията на Шри Чайтаня и бил принуден да признае, че за първи път е срещнал Този, който е могъл да обясни „Брахма-сутра“ по толкова прост начин. Той също заключил, че коментарите на Шанкара никога не са предлагали толкова естествени обяснения на „Веданта-сутра“, каквито е получил от Махапрабху. След това той обявил себе си за Негов привърженик и последовател. Впоследствие Сарвабхаума станал един от най-добрите ваишнави на това време. За това тръгнал слух. Цялата Ориса запяла хвалебствия за КришнаЧайтаня, стотици и стотици хора идвали при Него и ставали Негови последователи. Тогава Махапрабху започнал да мисли за посещение на Южна Индия, за където и заминал в пътешествие с един *брахмин* на име Кришнадас.

Пътешествие в Южна Индия

Биографите на Махапрабху са ни предали подробности за това пътешествие. Отначало Той се отправил за Курмакшетра, където извършил чудо като изцелил прокажен на име Васудева. Той се срещнал с Рамананда Рай, управителя на Видянагара, на бреговете на Годавара, където беседвал с него на тема према-бхакти. Той извършил още едно чудо: докосвайки се до седем дървета *тала*, ги заставил да изчезнат незабавно. Рамачандра, синът на Дашаратха, криейки се точно зад тези дървета, изпратил Своята стрела и убил великия Бали Радж.

Пътешествайки, Махапрабху проповядвал ваишнавизъм и *нама-санкиртан*. В Рангакшетра Той се остановил в дома на някой си Венката Бхатта за четири месеца, за да изчака дъждовния сезон. Там той обърнал цялото семейство на Венката от Рамануджа-ваишнавизъм към *кришна-бхакти*, включително и сина на Венката, десет годишното момче на име Гопал, който впоследствие пристигнал във Вриндаван и станал един от шестимата Госвами, или пророци, които служили под ръководството на техния лидер, Шри Кришна Чайтаня. Обучен на санскрит от своя чичо Прабодхананда Сарасвати, Гопал написал няколко книги по ваишнавизъм.

Шри Чайтаня посетил множество места в Южна Индия, стигнал до нос Чоморин и след две години се върнал в Пури през Пандарпур на Бхима. В това последно място Той вдъхновил Тукарама, който от тогава сам станал религиозен проповедник. Този факт се признава в *абхангите* на последния, събрани в книга от господин Сатендранатх Тагор от бомбайската администрация.

По време на пътешествието Си в някои места Махапрабху влязъл в дискусии с будисти, джайни и *майвади*, обръщайки Своите опоненти към ваишнавизъм.

Преродените Дабир Кхас и Сакар Маллик

След връщането на Махапрабху в Пури Радж Пратапарудрадев и няколко брахмини-пандити застанали под Неговото знаме. Тогава Махапрабху бил на двадесет и седем години. На двадесет и осмата година от живота Си той заминал за Бенгалия, стигайки до Гауда в Малдах.

Там Той срещнал две велики личности, Рупа и Санатана. Въпреки, че тези двама братя произхождали от род на карнатични брамини, те почти станали мюсюлмани заради своето продължително общуване с Хюсеин Шах, впоследствие император на Гауда. Императорът променил техните имена на Дабир Кхас и Сакар Маллик.

Техният господар искрено ги обичал, тъй като двамата били сведущи в персийски и арабски езици, а също и в санскрит, и са били верни слуги на държавата. Тези двама знатни човека нямали възможност да заемат отново положението си сред индийците и се обърнали с писмо за духовна помощ към Махапрабху, който тогава се намирал в Пури. В отговор Махапрабху написал, че Той ще отиде при тях и ще разреши духовните им затруднения. Когато Той пристигнал в Гауда, двамата братя застанали пред Него със своята отдавнашна молба. Махапрабху им наредил да заминат за Вриндаван и да го чакат там.

Наставления към Рупа и Санатана

Чайтаня се върнал в Пури през Шантипур, където Той отново се срещнал със Своята скъпа майка. След кратко спиране в Пури той заминал за Вриндаван. Този път Го дъпровождал някой си Балабхадра Бхаттачаря. Той посетил Вриндаван и заминал

по-нататък за Праяг (Аллахабад), обръщайки във ваишнави много мюсюлмани, при което без да прибегва към ваишнавските писания, а чрез доводите на Корана. Потомците на тези преродени и досега са известни като патхански ваишнави.

Рупа Госвами срещнал Махапрабху в Аллахабад. Шри Чайтаня го обучил на духовната наука за десет дни и го изпратил във Вриндаван с поръчения. Първото от поръченията, дадени на Рупа Госвами, било написването на богословски работи, научно описващи чистата *бхакти* и *према*. Второто поръчение било възстановяването на тези места, където в края на Двапара-юга Кришначандра е явил Своите духовни забавления за благо на целия свят. Рупа Госвами заминал от Аллахабад във Вриндаван, а Махапрабху се отправил за Бенарес. Там Той се остановил в дома на Чандрашекхара и ежедневно приемал бхикша (храна) в дома на Тапана Мишра. Именно там към Него се присъединил Санатана Госвами, който два месеца слушал Неговите наставления по духовните въпроси.

Биографите, в частност Кришнадас Кавирадж, са донесли до нас подробности от учението, разкрито от Шри Чайтаня на Рупа и Санатана. Кришнадас не е бил съвременник на Махапрабху, но той събирал сведения от самите Госвами, непосредствени ученици на Махапрабху. Джива Госвами, племенник на Санатана и Рупа, който ни е оставил безценната работа „Шат-сандарбха“, е обяснил от философска гедна точка наставленията на своя велик лидер. От книгите на тези велики автори ние сме събрали и обобщили наставленията на Шри Чайтаня.

Пракашананда Сарасвати

Когато Шри Чайтаня живял в Бенарес, Той беседвал с учените *санньяси* от този град в дома на *брамина* Махаратга, който от гостоприемство поканил всички тези *санньяси*. По време на тази беседа Чайтаня проявил чудо, което предразположило към Него всички тези *санньяси*. След това те обсъдили мненията си. Глава на тези *санньяси* е бил най-ерудираният от тях, Пракашананда Сарасвати. След кратка дискуссия те се покорили на Махапрабху и признали, че са били въведени в заблуждение от тълкуванията на Шанкараачаря. Дори най-образованите учени не са могли дълго да се противопоставят на Шри Чайтаня Махапрабху, защото от Него излизало някакво очарование, което трогвало техните сърца и ги заставлявало духовно преродени да плачат от щастие. Скоро *санньясите* на Бенарес паднали в нозете на Шри Чайтаня и Го молили за милост (*крипа*).

След това Шри Чайтаня ги установил в чиста *бхакти* и посял в сърцата им семената на духовната любов към Кришна, която ги заставила да изоставят сектантските убеждения. След толкова чудесно преобразуване на *санньясите* всички жители на Бенарес станали ваишнави и провели превъзходен *санкиртан* със Своя Господ.

Отправяйки Санатан във Вриндаван, Махапрабху отново заминал за Пури по пътя през джунглите заедно със своя приятел Балабхадра. Балабхадра съобщавал, че по пътя към Пури Махапрабху проявил достатъчно много чудеса: например, Той заставял тигрите и слоновете да танцуват при звука на Името на Кришна.

Събрание в Пури

От това време, тоест от Своята тридесет и първа година, Махапрабху постоянно живял в Пури, в дома на Каши Мишра, до Своето напускане на четиридесет и осмата Си година по време на *санкиртана* в храма на Тот Гопинатх. В течение на тези осемнадесет години Той живял живот, изпълнен с вярна любов и набожност. Той бил обкръжен от многочислени последователи, всеки от които бил

ваишнава от най-високо ниво. Те се отличавали от обикновените хора с чистия си характер и образованост, с твърдостта в следване на религиозните принципи и духовна любов към Радха и Кришна.

Сварупа Дамодар, известен по време на пребиваването на Махапрабху в Надия под името Пурушоттама Ачария, се присъединил към Него в Бенарес и приел да Му служи като Негов секретар. Нито едно произведение на поет или философ не стигало до очите на Махапрабху, преди Сварупа Дамодар да го признае като чисто и полезно. Втори Негов помощник бил Рай Рамананда.

Той и Сварупа Дамодар, пеели двамата, когато Махапрабху Го обхващали чувства в определен момент от Неговото поклонение. Парамананда Пури бил Негов помощник по религиозните въпроси. Съществуват стотици истории, описани от Неговите биографи, които ние не можем да приведем на страниците на толкова малка книга. Махапрабху е спал малко. Всеки ден и всяка нощ Неговите преживявания Го отнасяли все по-далеч и по-далеч, към духовните небеса, а в това време го гледали всичките Му почитатели и последователи. Той извършвал служене, общувал е със Своите посланици във Вриндаван и беседвал с новите вярващи хора, идващите при Него. Той пеел и танцувал, без изобщо да се грижи за Себе Си, и често Се изгубвал в духовното блаженство. Всички, които идвали при Него Го признавали във всички отношения за прекрасния Господ, който се е появил в този нисш свят заради благо на човечеството. Той, както преди е обичал Своята майка и от време навреме й изпращал *маха-прасад* по хората, които отивали в Надия. Той бил много дружелюбен. Смирението се възплатило в Него. Неговият сладострастен облик е дарил радост на всички, които влизали в отношения с Него. Той назначил Нитянанда Прабху като проповедник, отговорен за Бенгалия. Той изпратил във Вриндаван шест ученици (Госвами), за да проповядват любовта към Бога в тази провинция. Той е наказвал всички Свои ученици, които се отклонявали от светия живот. Именно така Той постъпил по отношение на младия Харидас. Той никога не се отказвал да дава подобаващи наставления в живота на тези, които молили за тях. Това е видно по Неговите наставления към Рагхунатх Дас Госвами. Отношението на Махапрабху към Харидас (старши) показало как Той е обичал духовните личности и как в името на духовното братство, Той е предизвиквал кастовите различия.

Неговите наставления

Сега ще преминем към обяснение на Неговите наставления за тези, които не са запознати с тях. Тази малка книга и разясненията към нея съдържат най-значимите святи принципи, дадени от Него.

Истини на Ведите

Първото, на което ни учи Шри Чайтаня е това, че човешкият разум не е в състояние да се доближи до божествената сфера на духа. *Юкти*, както Той е нарекъл интелекта, е съвсем некомпетентен в това отношение. Обаче *ручи*, както Той е нарекъл духовното чувство в човека, дори и съвсем незначително, дава силата за нейното постигане. Именно одухотвореността сама по себе си може да обсипе със светлина духовните въпроси. Вдъхновяващите идеи, слизащи от Небесното Царство чрез чистите и благословени души, се проявяват под формата на Ведите. Затова Ведите, заедно с коментарите към тях, Пураните, са вечни по своята природа и представляват единствено свидетелство в духовните въпроси. По този начин постулатите на Ведите трябва да бъдат приемани като единствена истина по въпросите на Висшето. Ако интелектът искрено поддържа истината, открила се в

озарението, тогава това може да бъде прието като спомагателно свидетелство. Според Шри Чайтаня, Ведите ни учат на девет основни доктрини:

1. Хари (Всемогъщият) е един, Той няма равни.
2. Той е вечно награден с безгранична сила.
3. Той е океан от *раса*.
4. Душата е Негова *вибханнамша*, отделна частица.
5. Някои души са оплетени от *пракрити*, Неговата илюзорна енергия, която въвежда в заблуждение.
6. Някои души са свободни от властта на *пракрити*.
7. Всички духовни и материални явления са *бхедабхеда-пракаш* Хари, Всемогъщия.
8. *Бхакти* – това е единственото средство за достигане на крайната цел на духовното битие.
9. *Кришна-према* е единствената крайна цел на духовното битие.

Кришна е един, Той няма равни

Ние трябва да обясним тези точки подред:

Първа доктрина. Хари, висшето същество е един – Той няма равни. В теологията на *ариите* съзидателният аспект на Бога е vyplaten в Брахма, а разрушителният – в Шива. Индра е йерархичен ръководител от по-нисък порядък. Следователно, те не са самият Всемогъщ, но са различни представители на Негови разнообразни качества. Те са получили своите сили от изначалния Първоизточник. Следователно, те са подчинени същества на служба на Хари, или Бхагаван.

Освен това, съществуват три различни философски идеи за Божественото. (1) Идея, за Брахман, който няма качества, от пантеистичната школа. (2) Идея за вселенската Душа, Параматма, от школите на йога; и (3) Идея за персонифицираното Божество със съчетаващите се в пълна степен в Неговата Личност величие, могъщество, слава, красота, мъдрост и висша власт. Следователно, идеите за Брахман и Параматма са части от идеята за Бхагаван. По такъв начин, от духовна гледна точка, Бхагаван – това е Хари, Висшето същество.

Идеите на човека са или от ума, или от духа. Идеята, породена от ума е непълноценна, тъй като е свързана със сътворения принцип на материята. Несъмнено духовната идея дава възможност за най-непосредствено приближаване до Висшето Същество. Освен това, духовните представи за Бхагаван биват два вида. В първия случай Личността на Божеството е скована от Неговото собствено величие, а във втория случай личната красота прогонва цялото Му величие. Великият Нараян на Вайкунтха, Повелителят на повелителите и Богът на боговете, заплащава в Себе си първата идея. Всепривличащият Кришна с Радхика, олицетворяваща Неговата *хладини*, най-висшата енергия на упояване, заплащава в Себе си втората идея. Кришна се появява като човек пред хората, обаче Той е признат от болшинството за Бог на боговете. Кришна привлича всички души, обича ги и предизвиква тяхното възхищение. Неговата Личност и лични привързаности са напълно духовни и нямат никакво отношение към материалния свят.

Светските чувства на хората не могат да се докоснат до Него. Само духът в човека е способен да узрее до Него и да общува с Него. Душата, скована от материята заради собствената си деградация се е лишила от правото да вижда Кришна и Неговата духовна *лила* в духовния свят, но по Своята висша власт и по Своето изключително право Кришна, заедно с всичките *лили* на Вриндаван може да се появи пред погледите на всички хора. Рационалистът едва ли ще успее да постигне Кришна

и неговите *лили* и да повярва в тях. В зависимост от усъвършенстването на своята духовна същност човек започва да Го вижда и да Го обича с цялото си сърце. В толкова малка книга ние едва ли ще можем да разгледаме тази тема всеотчетливо и задълбочено. Затова ние ще я оставим за разглеждане от читателите и ще кажем следното: „Постепенно сваляйте оковите на материята. Развивайте духа, който се намира вътре във вас. Изхвърлете предубежденията, придобити заради общуването с така наречените разумно мислещи хора, които отричат съществуването на духа. Бъдете смирени и се учете да уважавате тези, които се трудят заради духовните постижения. Задействайте в това своите сърце, ум и енергия, намирайте се само в обществото на духовни хора и скоро вие ще видите Кришна. Кришна не е въображаемо същество, но вие нямате право да предполагате, че Той е материален феномен, приеман от глупците за Висше Същество. Невъзможно е да постигнете Кришна, използвайки метода за отделяне на субективното от обективното. Не трябва да Го считате и като инструмент за измама на хората, създаден от злонамерени хора. Кришна е вечната духовна Истина, която се отразява в човешката душа, когато тя се избави от целия гнет на грубата материя. Той е обект на любовта, която се заражда в душата. Приемете Го такъв и вие ще Го видите с очите на вашата душа. Невъзможно е това трансцендентално Същество да бъде описано с думи. Най-висшият, най-добрият и най-духовен идеал е в Кришна. Да се издигат доводи против Него – означава просто да мамите самите себе си и да се лишите от благословиите, приготвени от Бога за човека. Затова всички описания на Неговите Име, Личност, качества и *лили* следва да бъдат възприемани духовно, като се отхвърли материалната съставляваща, която задължително се съдържа в думите“.

Безграничните енергии на Бога

Втора доктрина. Хари винаги притежава безгранични енергии. Под безгранични енергии трябва да разбираме енергиите, които не са ограничени нито от пространствени, нито от времеви граници, тъй като Неговите енергии сами са създали пространството и времето. Неговите енергии са тъждествени на Неговата Личност. Във веществения свят съществува различие между личността и нейните енергии, между предмета и неговите качества, неговото име, форма и дейност. Обаче духовната истина се състои в това, че в духа предметът е идентичен на своето название, форма, качества и дейност. Тази истина не може да се открие за сухия разсъдък, който има работа единствено с грубата материя. Кришна е висшата воля в Самия себе Си, и Той използва Своята висша енергия за Своето удоволствие, което не се подчинява на никакъв закон, тъй като Неговите воля и енергия са източник на всички закони.

Енергията се познава по своите проявления. В този свят от нашия опит са ни известни само три качества на Неговата енергия. Наблюдавайки материалните явления, ние разбираме, че Неговата енергия притежава способността да създава материя. Във Ведите това качество се нарича *майя-шакти*. Гледайки на човека ние разбираме, че висшата енергия притежава способността да създава ограничени и несъвършени души. *Шаштрите* наричат това свойство *джива-шакти*. Ние имаме концепция за Единният духовен и Висшият пребиваващ в Своето царство вечен Дух. Ние разбираме, че Неговата енергия притежава свойството по съвършен начин да проявява духовното битие. Ведите наричат това свойство *атма-шакти* или *чит-шакти*. Всички тези свойства заедно съставляват единната висша Енергия, която Ведите наричат *пара-шакти*.

В действителност, Енергията (*шакти*) е неотлична от Личността на висшето Същество. И въпреки това енергиите се проявяват самостоятелно в собствената си

независима дейност. Това се нарича като *ачинтъя-бхедабхеда-пракаш*, или непостижимото, едновременно различие и единство. Хари, бидейки по Своята воля над закона, проявява Своите безгранични енергии, като в същото време Самият Той остава неизменен. Това е непостижимо, но душата интуитивно възприема това за истина.

Океан от раса

Трета доктрина. Господ е океан от раса. По определение раса – това е принципът на самозабравената радост, който включва в себе си *стхайа-бхава*, *вибхава*, *анубхава*, *саттвик* и *санчари*. *Вибхава* се разделя на *аламбана* и *уддипана*. *Аламбана* се разделя на *вишайя* и *аишрайя*. *Аишрайя* - това е личност, която въплащава в себе си принципа на *стхайа-бхава*, а *вишайя* - е тази личност, към която се насочва *стхайи-бхава*. Обяснява се, че *стхайа-бхава* - това е *рати*, или склонността на чистото одухотворено сърце.

Посредством връзката на *аишрайя* и *вишайя стхайа-бхава* – достига нивото на дейността. Когато тя достига този деен стадий, в личността се проявяват определени признаци, известни като *анубхава*. Те са тринадесет на брой. Осем други *бхави*, които се проявяват в ума се наричат *саттвик-бхави*. Това са сълзите, треперенето и т.н. Указва се, че още тридесет и три *бхави*, такива като *харша*, *вишада* и други са същността на *санчара-бхава*. Съчетавайки се в душата те образуват *раса*.

Този процес на проявление на *раса* има отношение към проявлението на *раса* в човека, който все още е поробен от материята. Но сама по себе си *раса* е вечен принцип, който е тъждествен на Всевишния Хари. Хари е океан от *раса*, но човешката душа е способна да изпита само капка от този океан. По своята природа *раса* е духовна, обаче в човека, подчинен на прародителката на материята, майа, тя в извратен вид е станала тъждествена на сетивното човешко удоволствие. Свързана с материалните обекти, душата се изгубва в ума; а умът действайки посредством чувствата, се наслаждава на изкривената *раса*, докосвайки се до петте различни вида обекти на петте чувства. Такъв е пътят на заблудението, по който тръгва душата вследствие на *авидя*, или незнанието относно своето духовно „аз“. Когато погледът на душата се обърне навътре, тя придобива духовна *раса*, а изкривената *раса* намалява в зависимост от развитието на духовна *раса*. В духовната *раса* на душата по отношение един със друг и с всички, в отношенията със самата Прекрасна Личност разполагат със свобода на действията във Вриндаван, възнасяйки се над материалното време и пространство. Благодарение на Своята безгранична висша свободна воля Хари получава вечен възторг в Своята духовна енергия, *чит-шакти*. *Хладини*, качество на *чит-шакти*, Му дарява безкрайно удоволствие.

Качеството самвит, присъщо на *чит-шакти* (духовна мъдрост), поражда вдички *бхави*, отношения и привързаности. Присъщото на *чит-шакти* качество *сандхини* създава цялото битие (различно от свободната воля), включвайки *дхама* (обитатели), личностите и другите същности в съответствие с действието на духовната *раса*. Всички тези проявления се излъчват от *чит-шакти*, или духовната енергия. За *Майик*, или материалното творение, включващо в себе си времето, пространството и грубите обекти, няма място в *чит-джагат*, или в духовния свят, който не е нищо различно, освен Вриндаван. *Майа-шакти* – това е изкривеното отражение на *чит-шакти*. Ето защо качествата на света *майик* (материалното) са сходни с качествата на *чит-джагат*, духовната вселена, но по своята същност те са различни.

Чит-джагат – това е образецът, по който е създаден *майик-джагат*, обаче те не са идентични. Ние трябва да се предпазваме от идеята, че човекът е създал *чит-джагат*, опирайки се на своя опит в света *майик-джагат*. Това е пантеистична идея,

която също може да бъде наречена атеистична. Интелектът, лишен от одухотвореност е склонен да поражда подобни съмнения, но този, който има желание да се наслаждава на духовната любов, е длъжен да ги отхвърля като заблуждения. Вечната раса на Кришна съществува духовно в *чит-джагат*. За нас, които се намираме в нисшия свят, между нашите очи и великата духовна сцена на *кришна-лила* е спусната завеса. Когато по милостта на Кришна, тази завеса се вдига, ние получаваме привилегиите да я виждаме; но когато Всевишният реши да спусне завесата, великата *лила* на Вриндаван изчезва. Изпълнете се с това, и вашата убеденост ще стане такава, както и моята. Приятели, подходете към изучаването на този толкова важен въпрос с необходимото внимание и обективност!

Душа-джива

Четвърта доктрина. Душата е *вибхиннамса* на Бога, или Негова отделена част. Под душа се подразбират всички видове души, било то души на животни, хора или небесни жители. Трябва да се разбере, че Махапрабху е вярвал в изключително свободната теория за преселване на душите.

Може би някои читатели ще отхвърлят тази идея въз основа на това, че едни или други вероизповедания не поддържат тази теория. Но да се отклонява теорията поради причина, че тя встъпва в противоречие с догмите на определени сектантски конфесии – това е ограничение на възгледите. Наистина, това е въпрос, в който разумът не смее да се намесва. При открито изучаване ние не намираме нито една основателна причина да не вярваме в теорията на превъплащенията. Напротив, нашият непредубеден разум е склонен да я поддържа. Вярата в това, че човешката душа има само един опит в живота, е явно ограничена, несправедлива и противоречи на вярата в това, че Господ е Абсолютното Благо.

Когато нашето духовно чувство потвърди тази теория, и Ведите, хранилище на вдъхновяващи идеи, ни разкажат за фактите на непрекъснатото съществуване на душата в различните етапи на творението, ние не можем да не се откажем от безверието в теорията за превъплащаване на душата. Колкото и да е образован и ерудиран човек, в неговото разсъждение винаги може да се прокрадне грешка. Това е вярно както по отношение на човека, така и по отношение на народа или религиозната група.

Според Шри Чайтаня, душата – това е атомарна частица от божествената Душа. Това е своего рода енергия на Бога, способна да създава същества, духовни по своята същност, но склонни да се очароват от *майа* и при това забравящи за своето положение на вечни слуги на Бога. Можем да сравним Господ със слънцето, а душите да наречем атомарни частици от слънчевите лъчи, неспособни свободно да заемат някакво положение, ако те не се намират под защитата на друго упълномощено качество от енергията на Бога.

Думата „част“ не трябва да се разбира като парчета, отчупени с чука от камъка; душите са подобни на един светилник, запален от друг, или на злато, произведено от алхимичен камък, като са вярвали древните. Душите също ги сравняват с отделени, излъчвания на горящия огън с атомични размери. Всяка от душите е извлякла от своя Източник пропорционална част от Неговите качества и следователно, малка част свободна воля. Тези души по своята природа се намират между *чит-джагат* и *майик-джагат*. Тези, които са избрали да служат на своя Господ са били защитени от падение под вмешателство на качеството *чит-шакти* на Всевишния, *хладини*. Те били признати за вечни служители на Бога, изпълняващи различни видове служене. Те не познават безпокойството на *майа* и *карма-чакра*, или кръговрата от илюзорните действия и техните последствия.

Тези, които са предпочели наслаждение, са били хванати от *майа* от другата страна. Те се намират в *карма-чакра майа*. Това ще свърши само тогава, когато те отново осъзнаят своето изначално положение на служители на Господа. Тези души - свободни от *майа* или поробени от нея, са индивидуални същества, отговорни за своите действия, които зависят от Бога. Хари е Господарят на *майа*; тя Му служи за Негово удовлетворение. Душата, или *джива*, е създадена по такъв начин, че ако не я поддържа *хладини-шакти* на Бога, тя е склонна да се очарова от майа заради своя стремеж към власт. Затова съществува естествена и неизбежна разлика между Бога и *джива*, която не може да бъде отменена от никакви пантеистични хитрости. Моля ви, не се поддавайте на следния въпрос, който въвежда в заблуждение: „Кога са били създадени и закрепостени тези *дживи*?“ Времето *майик* не съществува в духовната история, защото то е започнало след покоряването на *джива* от материята; следователно, при подобни въпроси вие не можете да използвате светската хронология.

Пракрити

Пета доктрина. Някои души са покорени от *пракрити*, или от енергията на заблуждение. *Пракрити*, майа на Бога, *прадхана*, *прапанча* и *авидя* - това са различни названия на един принцип, дадени съответно за неговите различни фази и свойства. *Майа* изобщо не е *шакти*, независима от висшата *сварупа-шакти*. Тя е просто отразен и насочен навън аспект на висшата Енергия, който служи на Бога и изпълнява Неговите указания да наказва тези, които са започнали да се отнасят към Него с неблагодарност. В действителност *майа* отговаря за изправителния дом на Бога. Тези *дживи*, които злоупотребявайки със своята свободна воля са забравили, че са вечни слуги на Бога и са решили да се наслаждават сами по себе си, са били хванати от *майа*, за да изтърпят своето наказание и да се променят по време на „работата в каторгата“. Майа притежава три качества: *самтва*, *раджас* и *тамас*. Тези качества се използват като вериги, за да оковат неблагодарните души.

По-нататък *майа* обвива духовната форма на душата в двойна обвивка. Тази двойна обвивка се описва с думите „*линга*“ и „*стхул*“. В материалното мироздание съществуват двадесет и четири вещества. Пет елемента: земя, вода, огън, въздух и етер; пет качества: звук, допир, образ, вкус и миризма; и десет *индрии*, тоест пет органа на чувствата: очи, уши, нос, език и органи на осезанието; и пет органа на действие, към които се отнасят ръце, крака, и така нататък. Тези двадесет образуват *стхул*, или външната обвивка.

Мана, *буддхи*, *читта* и *аханкара*, тоест ум, разум, съзнание и фалшивото его образуват *линга-деха*, или вътрешната обвивка. Заключвайки духовните форми на душата в обвивките, *майа* занимава падналите души с дейност. Дейността в майа представлява *карма*, *акарма* и *викарма*. *Карма* - това е условно благоприятна дейност, извършвана заради получаване на различни *пуни*, или добродетели - такава като изпълнение на задълженията, предписани във *варнашрама-дхарма смрити*. *Акарма* - това е пренебрегването на дълга. *Викарма* - това е грях или престъпление.

Карма обезпечава възнесението на небесата, дори до Брахмалока. *Акарма* предоставя неприятното положение на земята. *Викарма* хвърля душите в ада. Заедно със своите *линга-дехи* падналите души странстват, сменяйки телата, извършвайки *карма* и *викарма*, възнасят се в небесата и отново слизат след изчерпване на своите добродетели, спускат се в ада и след мъчително наказание отново се издигат на нивото на дейността. По този начин положението на падналите души е крайно плачевно.

Тук те се наслаждават и страдат, убиват, устройват клане и остават в такова положение, понякога се радват като принцове, а понякога ридаят като мъченици. По този начин, светът – това е затвор или изправително заведение, а съвсем не е място за наслаждения, както заявяват някои хора.

Освобождение на душите

Шеста доктрина. Някои души са свободни от клещите на *праkritи*. От незапомнени времена *дживите* странстват по пътищата на битието *майик*, изпитвайки всички видове наслаждение и болка.

Как да се избавим от тази неприятна форма на съществуване? Нито *дхарма* (изпълнението на дълга), нито йога (развитие на могъществата *стхула* и *линг*), нито *санкхя* (разделяне на веществата по категории), нито обикновеното знание (за това, че ти си духовно същество), нито *вайрагя* (отрицанието, отказ от всички радости на света) не са подходящи средства, благодарение на които може в действителност да придобиеш това, което искаш. Когато човек се докосне до *ваишнава*, чието сърце е било разтопено от *хари-бхакти-раса*, само тогава той ще пожелае да вкуси сладостния принцип на *бхакти*, следвайки по светите пети на предания, постоянно практикуващ *кришна-бхакти*. Той бавно ще измие тегнещата над него материална обусловеност, и в резултат, постигайки своята истинска природа, той ще се наслади на сладостите на безпримесна *раса*, която представлява висшата цел на душата.

Сат-санга, или общество от духовни хора, е единственото средство за достигане на най-висшата цел на човека. *Бхакти* - това е принцип, преминаващ от душа в душа, и подобно на електрическите или магнитни взаимодействия на грубата материя, *бхакти* се предава от една близка по дух душа на друга. Същността на *бхакти* се състои в искрена и пълна зависимост от Бога във всяка постъпка в живота. Дългът не е част от *бхакти*, тъй като него го следват от благодарност за получаваните блага - това е подобно на действие по задължение, което е в разрез с естествената любов. Нравствените норми в света на смъртните, дори и добри сами по себе си, едва ли могат в крайна сметка да доведат до духовни резултати. Вратата във висшата красота на Бога, страстното желание да служим вечно и безкористно на това Същество, неизменното отрицателно отношение към всякаква друга мисъл за наслаждение или самовъзвеличаване - това са трите принципа, които образуват *шраддха*, или истинския стремеж към *бхакти*. По самата своя природа *бхакти* - *ананя* е изключителна. Дали случайността дарява *бхакти*? Не! Неин главен движещ принцип са *сукрити* или добрите постъпки.

Съществуват два вида добри постъпки. Първият вид се проявяват като нравственост, включват в себе си тази дейност, която дарява добродетел и по-високо положение. Другият тип благи постъпки обхваща цялата дейност, която подпомага духовното развитие. Този втори тип благи постъпки или *сукрити*, довежда човека до контакт с искрен *ваишнава*, от когото той за първи път може да впише *шраддха*, или вратата в съществуването на духа. След това, ставайки способен да възприеме *бхакти*, той придобива мигновено разбиране на този принцип от *ваишнава*, който в действителност се явява Гуру на този човек.

Принцип ачинтя-бхедабхеда

Седма доктрина. Всички духовни и материални явления са *ачинтя-бхедабхеда-пракаш* на Хари Всемогъщия. Метафизичните дискусии са съвършено безплодни. Понякога Ведите утвърждават, че *джива* е различна от Бога, а понякога, че *джива* е същото, както и Бог. В действителност Ведите казват истината. *Джива*

едновременно е различна от Бога и е тъждествена на Него. Рационалистите не могат да достигнат това. Занапред следва да се казва, че в проявлението на Своите енергии, които се намират извън границите на човешкото разбиране, Бог е различен от *дживите* и от света, и в същото време винаги е тъждествен на тях. Веданта ни учи на *шакти-паринамвада*, а не на погрешната *вивартавада* на Шанкараачаря⁴. Учението на

⁴ Става дума за три теории, които описват отношенията на Бога и Неговото творение – *виварта-вада*, *брахма-паринама-вада* и *шакти-паринама-вада*. Шри Чайтаня Махапрабху е проповядвал третата от тези теории, която обединява в себе си достойнствата на първите две теории и е лишена от присъщите им недостатъци. Както е известно, философията се ражда от противоречия. Философията Веданта също разглежда едно основно противоречие като изходна точка за своите изводи. Това противоречие е следното: от една страна Бог е един и неделим, но от друга страна, Той се проявява в множество различни същества и предмети. В опитите да бъде разрешено това противоречие са били създадени указаните теории.

Според представите на *виварта-вада*, или теорията за отражението, в Бог няма никакво разнообразие, Той е неделим и неизменен, а всичките Му многообразни, индивидуални и прекрасни проявления само изглеждат като съществуващи. В действителност тях ги няма, те са подобни на отраженията във водата (*виварта*), многочислени и различни отражения на един и същ Брахман – безлична субстанция. Но тази теория не решава проблема, а само го маскира под множество думи и сравнения. Ако Брахман е лишен от многообразие, то каква е природата на тези отражения, как Той може изобщо да се отразява в нещо различно?

Привържениците на другата философия, *брахма-паринама* считат, че Брахман не се отразява, а се изменя като създава от Своите части различни проявления. Това учение признава реалността на материята, а също реалността на многообразните проявления на Бога. Но в теорията на *брахма-паринама* Брахман, или Бог, се изменя и изгубва Своята цялостност, лишава се от абсолютната пълнота.

Между това в „Иша-упанишад“ се казва, че въпреки че от Всевишния произлизат множество завършени, независими и пълни сами в себе си части, Той се намира неизменен и пълен в Себе си. Затова такива мислителите-теисти, като Шри Мадхва и Шри Рамануджа, са отхвърляли както *виварта-вада*, така и *брахма-паринама-вада* и са провъзгласили *шакти-паринама-вада*, а Шри Чайтаня Махапрабху е развил техните теории, които по-късно били теологично обосновани в трудовете на Джива Госвами и Баладева Видябхушана. Теорията *шакти-паринама-вада* подробно се обсъжда и от Шрила Бхактивинод Тхакур в „Джайва-дхарма“. *Шакти-паринама-вада* може да бъде преведена като „учение за преобразуване на енергията (шакти)“. Казва се, че Брахман в облика на Парам-Брахман, Шри Кришна е един, извън двойствеността, но е обкръжен от безчислени енергии – *шакти*. Това утвърждение се съгласува добре с „Шветашвара-упанишад“, в който също се говори за безчислените *шакти* на Бога. *Шакти* – това са енергии, които едновременно се отличават и не се отличават от своя Източник. Например, слънцето и слънчевите лъчи съществуват само съвместно, те не могат да бъдат разделени. Но в същото време между слънцето и неговите лъчи има разлика. Както слънцето винаги е съпроводено от своите лъчи, така и Върховният Брахман, или Господ е винаги обкръжен от Своите енергии. Затова Той, независимо от това, че е един и винаги тъждествен на самия Себе си, може да повелява на безчислените *шакти*, които Джива Госвами разделя на четири основни потока: *сварупа-вайбхава* (Неговият изначален облик), *тад-рупа-вайбхава* (Неговата обител, спътници, Неговото Име и други атрибути), *джива-шакти* (безчислените живи същества) и *прадхана-шакти* (материалният свят, който се състои от груба и фина материи).

Бог, бидейки Абсолютът, е способен да съвместява и примирява в Себе си противоречията, които съществуват единствено за несъвършения човешки ум. Той едновременно е единен със своите *шакти*, и е отделен от тях. Например, всички *дживи* се отличават от Бога, и в същото време те са единни с Него. Тези две истини са верни едновременно, тъй като единството на *джива* и Бога е качествено, но не и количествено. В тази връзка се привежда примерът за капката вода и целия океан: в капката вода също има сол, следователно, качествено тя е подобна на океана, но по своите размери, маса и други количествени параметри, тя е милиони пъти по-малка от него. Тази аналогия позволява да се разбере, че живото същество - *джива*, както и Бог, притежава свобода, знание, способности, чувства и битие, както и Бог, но могъществото и размахът на тези проявления в Бога безкрайно превъзхождат миниатюрните възможности на *джива*. Но, независимо от приведените примери, истината за съчетаването в Бога на единството и множеството в цялата си пълнота се намира извън границите на логическото мислене. Нейният истински смисъл разкриват безупречните думи на Ведите, родени от изначалния звук „Ом“ и открити от Шри Вяса, неговите последователи, *риши* и *ачарии* за благо на всички, които живеят във вселената. Шри Чайтаня Махапрабху е показал с личния си пример, какъв трябва да бъде подходът за изучаване на Ведите: техните истини се постигат не посредством интелекта, свързан с крайния и относителен свят, а благодарение на милостта на чистата душа. Тъй като Кришна е нематериален, то по отношение на Него, фиаско търпят всички

Шанкара се обяснява по различен начин. Някои казват, че светът и *джива* са се отделили от Бога, други твърдят, че *джива* и светът са само експанзии на Божеството. Шанкара в стремежа си да избегне *брахма-паринама*, тоест идеите за преобразуването на Бога в света, утвърждава, че Вяса ни учи на *вивартавада*, която се състои в следното: Бог не търпи никакви изменения, но именно *майа*, която скрива част от Божеството (като гърнето затваря пространството в себе си), създава света; или че Бог се отразява в *авидя* или незнанието, като в действителност по същото време освен Бога никога нищо не е съществувало. Всичко това са нищожни и малоразумни доводи.

Очевидно, че Веданта ни учи, че Бог е неизменен и никога не се подчинява на преобразования. Само една Негова енергия създава *джива* и материалния свят със своята собствена *паринама* (трансформация). Като пример може да послужи действието на алхимичния камък: неговата енергия се проявява под формата на злато, докато камъкът остава неизменен. По този начин *чит-шакти* се появява под формата на *чит-джагат* с всички свои особености на вечна раса, а *джива-шакти* се проявява под формата на безчислени *дживи*, някои от които остават на Вайкунтха като *паршади* или ангели, а други се озовават в този свят под различни форми и образи, и в най-различни обстоятелства. *Майа-шакти* създава многочислени светове за обитаване и развлечение на падналите души. Несъмнено, *вивартавада* е погрешна и напълно противоречи на учението на Ведите.

Единствено *шакти-паринамавада* е автентична и потвърждава факта, че духовната любов е вечна. Ако *вивартавада* беше истинска, нейно естествено следствие би било заключението, че духовната любов е временен принцип.

Бхакти

Осма доктрина. *Бхакти* – това е единственото средство за постигане на крайната цел на духовното битие. *Карма* сама по себе си не може да дари духовен резултат директно и веднага. Ако се постига такъв резултат, то е със средствата на *бхакти*. Следователно, *бхакти* е независим, а *карма* и *гьяна* са зависими принципи. *Гьяна* или знанието за това, че човек е духовно същество, не може веднага да ни доведе до крайната цел. Тази цел се достига само благодарение на *бхакти*. Затова *бхакти* е единственото средство за постигане на крайната цел.

Определението за *бхакти* е следното: *бхакти* – това е усъвършенстване на приятелското отношение към Кришна, свободно от всякакви желания, освен тези, които допринасят за усиляване на това отношение, без примеси с други съставляващи, такива като *карма*, *гьяна* и други. Вие ще видите, че самата *бхакти* е и чувство и действие.

Съществуват три стадии на *бхакти*: *садхана-бхакти*, *бхава-бхакти* и *према-бхакти*. *Садхана-бхакти* - това е такова ниво на развитие на *бхакти*, когато чувството още не е пробудено. На стадия на *бхава-бхакти* това чувство се пробужда, а на стадия

методи за познание, свързани с материалния свят – сетивни или теоретични. Обаче като Личност, надарена с безчислени енергии, Той може да се прояви и да отговори с взаимност на безкористната любов. Същността и единственият смисъл на *шакти-паринама-вада* е безкрайната любов, която самият Кришна в облика на Шри Кришна Чайтаня дарява в отговор на служенето от преданост. Принципите на това служене носи приемствеността на Махапрабху, известна като Гаудия-сампрадая или Рупануга-сампрадая. Тази малка книга на Шрила Бхактивинод Тхакур е посветена на краткия обзор на тези принципи заедно с разказ за основните деяния на Махапрабху (бел. *Динашрая Дас*).

на *према-бхакти*, то напълно се претворява в действие. *Бхакти* - това е духовно чувство, насочено към духовния Обект на любовта.

Садхана-бхакти бива два вида: първият се нарича *ваидхи-садхана-бхакти*, а вторият - *рагануга-садхана-бхакти*. Думата „ваиди“ произлиза от думата „видхи“, „правило“. *Бхакти* ще се пробуди всеки момент благодарение на следването на предписанията на шастрите, но дотогава докато то не е пробудено, продължава стадия на *ваидхи-бхакти*.

Ако човек е склонен да обича Кришна по естествен начин, това се нарича *рага*. Това не е нищо друго, освен силно желание за служене на Господа на своето сърце. Този, който е пленен от красотата на настоящия път за следването Му, притежава склонността да развива своето чувство към Кришна. Това е *рагануга-садхана-бхакти*. Този тип *садхана* е по-силен, отколкото *ваидхи-садхана*.

Видове бхакти

Развитието на приятелско чувство към Кришна се осъществява в девет различни форми:

1. Слушане за духовните Име, облик, качества и *лила* на Кришна.
2. Разгласяване и възпяване на всичко гореизброено.
3. Обмисляне и повторение на всичко това.
4. Служене на Неговите святи нозе.
5. Благоговение.
6. Поклонение.
7. Извършване на всичко, което радва Бога.
8. Дружба.
9. Смирение.

Поклонение на Шри Мурти и идолопоклонничество

От всички тези процеси най-добър е *киртанът*, или възпяването на Имената на Кришна. За да се извършва такова служене, е необходимо да се приеме знание със смирение, като в същото време трябва да бъдат избягвани безплодните дискусии.

Някои хора не одобряват идеите за поклонение пред Шри Мурти. Те казват: „Почитанието на Шри Мурти - това е идолопоклонничество. Шри Мурти е идол, създаден от художника, а изобретен не от някой друг, а от самия Велзевул. Поклонението пред подобен обект би пробудило ревността на Бога и Би ограничило Неговото могъщество, всезнание и всездъщност!“ Ние можем да им отговорим: „Братя! Подхождайте безпристрастно към изучаването на този въпрос и не си позволявайте да се увличате от сектантски догми. Бог не е ревнив, нали Той е един, Той няма равни. Велзевул или сатаната не са нещо повече от образ на въображението или алегория. Алегористичното или въображаемо същество не трябва да бъде препятствие по пътя на *бхакти*. Тези, които считат Бога за лишен от индивидуалност, просто Го отъждествяват с някаква сила или свойство на природата, въпреки че в действителност Той е над природата, нейните закони и правила. Неговата свята воля е закон, и светотатството ограничава Неговото безкрайно превъзходство, като Го отъждествява с такива качества като вемогъщество, всездъщност и всезнание – с качества, които могат да притежават и създадените обекти, такива като време, пространство и други. Съвършенството на Бога се състои в това, че в Него пребивават противоположни енергии и качества, управляване от Неговото свърхестествено „Аз“.

Той е тъждествен на Своята великолейна Личност, притежаваща такива способности като вездесъщност, всезнание и всемогъщество, подобни на които не могат да бъдат намерени никъде. Неговата свята и съвършена Личност се намира вечно в духовния свят и в същото време със Своята цяла пълнота пребивава и във всеки сътворен обект и място.

Тази идея превъзхожда всички други идеи за Бога. Махапрабху също отхвърля идолопоклонничеството, обаче приема поклонението пред Шри Мурти като единствено безупречно средство за духовно развитие⁵.

Беше показано, че Бог е личностен и великолепен във всички проявления. Мъдреците, такива като Вяса и други, са видели тази красота със своето духовно зрение и са ни оставили Нейното описание. Разбира се, в думите лежи печатът на грубата материя. Но всички тези описания позволяват да почувстваме истината. Според тях, човек създава Шри Мурти и с най-дълбоко наслаждение съзерцава в него великия Господ на нашите сърца. Братя, какво фалшиво или греховно има в това? Тези, които утвърждават, че Бог няма нито духовна, нито материална форма, и в същото време си въобразяват някакъв фалшив образ за поклонение, несъмнено са идолопоклонници. Тези, които съзерцават духовния образ на Божеството с очите на своята душа, до колкото е възможно изпращат това впечатление до своя ум, а след това създават символ, който удовлетворява материалното зрение за непрекъснато изучаване на висшето чувство, изобщо не са идолопоклонници. Гледайки Шри Мурти,

⁵ Според учението на Шри Чайтаня Махапрабху, изложено от Шрила Бхактивинод Тхакур, Бог - това е абсолютна независима Личност, която притежава Име, облик, чувства, съзнание и всички останали атрибути на живото същество. Такава представа за Бога позволява да се разбере идеята за Мурти, или образа на Бога. Въпреки, че Мурти се създава от материални елементи, то не е материално и представлява вечен облик на Бога. Мурти се създава не по собствена прищявка и не с игра под силата на човешкото въображение, а представлява възплъщение на духовното откровение, в което Бог проявява Себе Си в чистото сърце на святата душа. Тези откровения впоследствие стават указания, според които изготвят Божеството, или Мурти. Различни Мурти се считат за само проявени, тоест проявили се без участието на човека.

Съществува особена традиция за поклонение на Мурти – един от видовете безкористно служене на Бога. Следва правилно да се разбира идеята, която стои зад такова поклонение. Шрила Бхактивинод отхвърля гледната точка на рационалистите, които считат поклонението на Мурти за една от разновидностите на идолопоклонничество, често срещано в традиционните култури на различните народи. Рационалистите не разбират природата на Мурти и погрешно предполагат, че Мурти изразява безличната висша истина в сетивни образи, разбираеми за обикновените хора, неспособни за философски размишления. Такива рационалисти твърдят, че Бог – това е велико нищо (или, обратно – велико всичко), че Той е разтворен в природата, пространството, историята и т.н. Въпреки, че рационалистите високомерно се присмиват на чувствата на обикновените вярващи, самите те изповядват философия, която не говори за особена далновидност. Абсолютният Бог, като всеобхващащо начало на всичко съществуващо, не може да бъде сведен до безлична сила: нали тогава Той би бил намален в сравнение с човека, който има индивидуалност, име, чувства и отношения с близките. Източникът на човека, Източникът на личността сам не може да бъде безличен, лишен от индивидуалност. Погрешно е да се мисли, че безграничният Бог не притежава способността да се прояви в образа на Божество, или Мурти. Могъществото на Бога е също безгранично, и никакви закони на природата, никакви принципи на логически разсъждения не могат да ограничат това могъщество. Логическият закон за противоречията е приложим само за крайните и относителни предмети, но е грешно да се прилага към Абсолютното и Безграничното, защото самата логика е само един от безкрайното число принципи, източник на които е Всевишният. По същество рационалистите не могат да излязат извън пределите на собствената си глава, тъй като техните представи за реалността са плоски, формални и абстрактни.

Бог като независима, всепроникваща Личност, е способен да се яви пред душата предана на Него във всякакъв облик и тогава, когато Той поиска това. На никого не е по силите да Го ограничи или да противостои на Неговото желание да Се яви. По тази причина, тези, които служат на Шри Мурти, не се поклоняват на ръчно изработени идоли. Напротив, те се поклоняват на вечния, изпълнен със съзнание, всеблаг облик на Личността на Бога, чието могъщество е безгранично и непостижимо за ограничения интелект на относителното същество, каквото представлява всеки обикновен човек (заб. Динашрая Дас).

не гледайте само на изображението, но съзерцавайте духовния образ на това изображение – тогава вие ще бъдете безупречен теист. Идолопоклонничеството и почитанието на Шри Мурти са две различни неща! Братя мои, заради невнимание вие просто бъркате едното с другото. Но честно казано, поклонението пред Шри Мурти е единственото истинско почитание към Бога, без което няма да ни се отдаде да развием напълно своите духовни чувства.

Светът ще ви привлича чрез вашите чувства до тогава, докато вие не видите Бога в обектите на вашите чувства. Вие се намирате в много затруднително положение, което едва ли подпомага вашето духовно израстване. Установете Шри Мурти в своя дом. Приемете Господ за Всемогъщия хранител на вашия дом. Храната, която вие вкусвате, - това е Негов *прасад*. Цветята и благовонията - също са Негов *прасад*. Очите, ушите, носът, докосването и езикът - нека всичко да бъде проникнато от духовна култура. Действайте по подобен начин и с благочестивото си сърце, Господ ще разбере това и ще ви съди в съответствие с вашата искреност. Сатаната и Велзевул няма да могат да ви попречат в този процес! Всички видове поклонение се основават на принципа на Шри Мурти. Обърнете се към историята на религията и вие ще достигнете до тази благородна истина.

Семитската идея за Бога-патриарх - както в дохристиянския период на юдаизма, така и в последващия период на християнството и мюсюлманството, не е нещо друго освен ограничена идея на Шри Мурти. Идеята за Бога-монарх, такъв като Юпитер при гърците и Индра при арийските *карма-канди*, също е отдалечено виждане на същия принцип. Идеята за силата и *джьотирмайя-брахман* на тези, които практикуват медитация, и безформената идея на *шактите* също представляват много неясна представа за Шри Мурти. В действителност, принципът на Шри Мурти е самата истина, която се проявява по различен начин в съзнанието на различните хора в съответствие с различните нива на размишления. Дори Джаймини и Конт, не са готови да допуснат съществуването на творящия Бог, са посочвали определени нива на Шри Мурти просто защото към това ги подбудило някакво вътрешно движение на душата! Ние срещаме хора, приели Кръста, *шалаграм-шила*, *линга* и други подобни символи, които указват на вътрешната идея на Шри Мурти.

Освен това, ако божественото състрадание, любов и справедливост могат да бъдат изобразени с четка или изразени с помощта на длето, защо личната красота на Бога, която включва в себе си всички останали качества, не може да бъде описана за благо на човека в стихове, изобразена върху картина или изразена с помощта на длето? Ако думите са способни да изразяват мисли, часовникът – да показва времето, а символът – да ни разказва историята, тогава защо картината или статуята не могат да породят висши мисли и чувства, свързани с трансценденталната красота на божествената Личност?

Почитателите на Шри Мурти се разделят на два типа: привърженици на идеалното и физическото поклонение [идеалисти и формалисти]. Привържениците на физическата школа притежават правото да създават храмови учреждения, според обстоятелствата на живота и състоянието на ума си. Тези, които благодарение на обстоятелствата и положението си притежават правото да почитат Шри Мурти в ума си, съхранявайки необходимото уважение към храмовите учреждения, обикновено са склонни да се поклонят посредством *шравани* и *киртани*, а църквата им е универсална и независима от кащата и цвета на кожата на вярващите. Махапрабху предпочита този, втори тип и установява метод за поклонение в Своя „Шикшацака“, напечатан като приложение към тази книга. Поклонявайте се непрекъснато, с чувство за смирение, и много скоро вие ще бъдете благословени с *према*“.

Према

Девета доктрина. *Према* (любов към Бога) – това е крайната цел на духовното битие.

Карма-маргите провъзгласяват, че наслаждението в този свят и на небесата в бъдещето - това е всичко, което е необходимо на човека. *Карма*, или дейността, бива два вида: *карма*, осъществявана с цел за придобиване на материални плодове, и *карма*, извършвана с цел да се достави удоволствие на Бога. Според *карма-маргите* и двата вида *карма* имат за цел да донесат наслаждение, но почитат Бога само за това, за да получат правото за наслаждение. Тук преминава „демаркационната линия“ между *бхакти* и *карма*. *Бхакти* е насочена към получаване на *прити*, или *према-бхакти*, като висша цел на цялата дейност, докато висшата цел на всички действия, към които е насочена *карма* - това е самоудовлетворението.

От друга страна, *гяна-маргите* усъвършенстват *гяна*, или духовното знание, за да получат *мукти*, или спасение, като крайна цел за усъвършенстването. Описва се, че има два вида *мукти*. Първият вид *мукти* се състои в пълно потапяне на душата в Бога, тоест в прекратяване на съществуването на душата отделно от Бога. Другият вид *мукти* се състои в това, че душата остава вечно отделена от Бога, а при достигането на спасение отива в *чит-джагат*, като получава *салока*, обител в царството *чит* на Бога, *самитя*, или възможност да живее редом с Бога, *саруния*, духовен облик, подобен на облика на самия Бог, и *сарити*, енергии подобни на енергиите на Бога. Вторият вид *мукти* е неминуем, ако е угодно на Всевишния да ни дари с това състояние. Но после, след получаването на такова *мукти*, ние служим на Бога с *прити*, чиста любов. *Бхактите* отхвърлят *мукти* от първия тип като нежелателен заради това, че в него обикновено се изпразва висшият принцип на любовта. Вторият вид *мукти* не може да бъде най-висша цел, тъй като той играе ролята на междинно положение на душата, докато *прити* – това е най-висшата цел. Следователно, следва да считаме *мукти* за междинна цел на нашето духовно освобождение. Освен това, горещия стремеж към *мукти*, бидейки силно желание за нещо друго, освен усъвършенстване на *бхакти*, вреди на процеса за духовно развитие. В това е примеса на себелюбието, което не може да съпътства безкористната чиста *бхакти*. По такъв начин, ние трябва да развиваме *бхакти*, като оставаме винаги свободни от противостоящи на нея подбуди: желание за *бхукти*, или за себелюбиво наслаждение, и желание за *мукти*, или спасение. Ние трябва да се доверим на Кришна: ще му бъде ли угодно да ни дари с *мукти* или не. Ние следва да се молим за непрекъснато усъвършенстване само на едно наше духовно чувство - *бхакти*. *Прити*, чистата любов, е крайната цел на нашето съществуване.

Стадии на према

Рати, както беше обяснено по-горе, е частица от принципа за чиста духовна любов към Кришна. В съчетание с *улласа* (ентузиазъм) тя става *прити*. *Прити* поражда изключителна любов към Кришна и антипатия към всички обекти и личности, освен Кришна и Неговото обкръжение. Когато към *прити* се добавя представата, че Кришна ми принадлежи, тя става *према*. От тук взема началото си идеята за това, че Бог е мой личен Господар, а аз - Негов слуга. Добавете към *према* непоколебимост и тя ще стане *пранайя*. От тук произтичат приятелските отношения с Кришна. В *пранайя* идеята за почитание изгубва своята власт. Ако към *пранайя* добавим идеята за това, че Кришна е моят изключителен и най-скъп обект на любовта,

тя по удивителен начин ще се превърне в *мана*. Кришна, с всичките Свои величие и сила, в някакъв смисъл се покорява на нея.

Ако към *према* се добави остатъчната мекота на сърцето, тя ще се превърне в *снеха*. Така възникват отношенията на сина и родителите между Кришна и Неговите предани. На този стадий също по естествен начин се появяват обилни сълзи за Кришна, ненаситно желание за общуване с Него и стремеж да знаем за Неговите увлечения. *Снеха*, усилена с желание, това е *рага*. На този стадий раздялата дори за миг е непоносима. Тук започват отношенията на мъжа и съпругата между Кришна и Неговия служител. Страданието, съпътстващо стремежа за лична среща, е щастие. *Рага*, това е когато обектът на любовта застава в нова светлина всеки миг, като сама се обновява всеки миг, превръщайки се в *анурага*. Основните черти, присъщи на този стадий са взаимна зависимост и силно желание да съпровожда любимия навсякъде. Безкрайно усиливайки се до удивително състояние, достигащо почти до безумие, *анурага* става *махабхава*. Това е неописуемо!

Целият процес на развитие от *рати* до *махабхава* ние го наричаме *стхя-бхава*. *Стхя-бхава*, добавена към *вибхава*, *анубхава*, *саттвика* и *санчари*, се превръща в *кришна-према-раса*, вечен възторг или блаженство.

Извратена раса

Човешкият живот ни демонстрира изкривена представа за тази възвишена *раса*, тъй като човешкият живот в робство на *майа* не е нищо друго, освен изкривено отражение на духовния живот. Когато дейността на душата е насочена към достоен обект, духовния герой Кришна - *раса* е чиста; когато умът и чувствата действат заради неправилна цел, *раса* отива в упадък и става отвратителна.

Извратената *раса* като цяло дава на човека ключ към идеята за възвишена, духовна *раса*, затова доводите и обясненията, с помощта на които ние се опитахме да я опишем, бяха изложени с думи, аналогични на тези, които непосредствено указват на извратената *раса*. Молим нашите читатели да бъдат внимателни и да провеждат точна граница между духа и грубата материя, защото в противен случай падението е неизбежно.

Сфера на разума

Който с чисто сърце, ум и необходими усилия в обществото е постигнал духа и размишлява върху Името, образите, качества и *лилите* на Кришна, както това е описано в „Шримад-Бхагаватам“, той под влиянието на *бхакти* ще ги познае. Този, който е склонен детайлно и с точност да дава рационално обяснение на всичко, едва ли ще овладее истината в духовните въпроси. Нали по закона на Бога в своето сегашно състояние интелектът никак не може да достигне сферата на духа.

Би било излишно да развиваме тази тема по-нататък. Тези, които получат възможност да отидат толкова далеч, както описахме, ще се заемат с по-нататъшно изучаване от цялото си сърце, и тогава Най-прекрасният Господ ще им помогне да познаят духа и да се издигнат все по-високо и по-високо в това царство. Но до тогава, докато бъркат ума с духа, няма възможност за издигане над материята и нейните окови. Голямата грешка, която като правило е допускало болшинството от западните философи - това е отъждествяването на ума, изкривеното его (*аханкара*) с душата или духа. Ние съжаляваме за това.

Структура на човека

Като извод ще кажем, че в настоящото състояние на човека в него са възплатени три основни принципа: (1) Принцип *стхул*, или грубата материя, съставляваща неговото тяло; (2) Принцип *линга*, или фината материя, която се проявява под формата на ума, разбирането, разума и фалшивото его, заради които той погрешно се отъждествява с материалния свят. Това състояние е било породено от въздействието на *майа*, или енергията на заблудата с цел да избави душата от нейната пагубна склонност да се наслаждава поради причината, че тя е забравила за своята природа на слуга на Бога. (3) В действителност, човек сам по себе си е независим от майа и от връзката с нея. Единствената възможност за избавяне от настоящите трудности - това е въздействието на чистата *бхакти*, заимствана от истински *бхакта*. Бхакти като средство издига човека към всецяло прекрасния Кришна, и в резултат го подхранва с вечна *кришна-према*.

Задължения на човека

Пребивайки в този свят, човек е длъжен да живее в умиротворение, негова цел трябва да бъде развитието на духа. Той трябва да води чист живот в обществото, да избягва извършването на грехове и да прави колкото се може повече добро на своя близък. Той трябва да бъде смирен, смело да понася товара на живота. Той не трябва да се хвали със своите добродетели и положение, а към всеки човек той трябва да се отнася с необходимото уважение.

За ваишнава ще бъде благоприятно да встъпи в брак, който има за цел мирен и добродетелен живот и раждане на служители на Бога. Духовното развитие - това е главната цел на живота. Правете всичко, което подпомага това, и се въздържайте от онова, което възпрепятства развитието на духа. Непокколебимо вярвайте в това, че само Кришна, и никой друг, ще ви защити. Признайте Него за единствен свой покровител. Правете всичко, което чувствате, че желае от вас Кришна, и никога не мислете, че действате независимо от святата воля на Кришна. Всичко, което правите, правете го със смирение. Винаги помнете това, че вашето пребиваване в този свят е временно и бъдете готови за връщането в своя роден дом.

Изпълнявайте своите задължения и развивайте *бхакти* като средство за постигане на великата цел на живота, *кришна-прити*. Използвайте вашето тяло, ум и дух в служене на Бога. С всички свои постъпки се поклонявайте на вашия велик Господ.

Обобщение на живота и учението на Махапрабху

И така, ние предложихме на нашите англоезични читатели кратък обзор от живота и наставленията на Махапрабху. Ако възникне необходимост, ние ще се постараме в най-кратък срок да представим на английски език повече информация, отнасяща се към тази тема.

Сега нашите благородни читатели знаят, че Шри Чайтаня Махапрабху е проповядвал чисто еднобожие и е отхвърлял идолопоклонничеството. Ние показахме, че Той ясно е разделял поклонението пред Шри Мурти от идолопоклонничеството. Той ни казва, че идолопоклонничеството е почитание на вещи или личности, които не са самия Бог. Когато *санньясите* на Бенарес се обърнали към Него като към Всемогъщия Бог, Махапрабху им казал, че да се обръщат към *джива* като към Бог – това е най-лошият от греховете. Така също Той е осъдил няколко пъти поклонението

пред образи или изображения, които не са истински изображения на Бога (по подобие на Който е бил създаден човекът). Символите, които Го изобразяват трябва да се използват при поклонението като предаващи истинският образ на Господ. Бог е един, Той няма равни. „Няма никой, който би могъл да се сравни с Него“ – това е девизът на религията на Махапрабху.

Също е очевидно, че Махапрабху е проявил в Своята личност и е проповядвал на света най-чиста нравственост, съпътстваща духовното усъвършенстване. Нравствеността, като нещо подразбиращо се от само себе си, украсява личността *бхакта*. Ако тя още не е проявена в характера на човека, който се нарича *бхакта* на Кришна, ние сме в правото си да се усъмним в неговата искреност.

Съществуват четири разновидности на мисълта: атеистична, пантеистична, индиферентна и теистична. Религията на Шри Чайтаня отхвърля първите три като враждебни религии. Той изповядва единствено чистия теизъм и препоръчва на хората да избягват другите три типа мисли.

Той проповядва, че *варнашрама-дхарма*, която включва в себе си кастовата система, не е повече от обществен ред, въведен от *ришиите* за благо на човека, който живее в обществото. Нека подобен обществен ред украсява *ариите*, докато той не противоречи на духовното усъвършенстване. Отправяйки Прадюдна Мишра, непреклонния *брамин*, към Рамананда Рая, за одухотворяване на първия, Махапрабху е показал, че човек, който осъзнава кришна-таттва, може да бъде Гуру независимо от това дали той е *шудра*, *брамин* или *санньяси*.

Шри Чайтаня проповядва еднакви права на всички хора за наслаждение с духовен ръст. Той проповядва всеобщо роднинство на хората и особеното братство на ваишнавите, които според учението Му са най-добрите от пионерите на духовното усъвършенстване. Той учи, че никога не трябва да се позволява сковаване на човешката мисъл със сектантски възгледи. Той ни казва, че човек трябва да изкарва парите си по достоен начин, да се отнася честно към другите хора и техните богове, но в никакъв случай не по безчестен начин. Когато Гопиннатх Паттанаик, един от братята на Рамананда Рая, е бил наказан от *раджата* за безнравствените си начини за получаване на доход, Шри Чайтаня е показал на всички, които са присъствали заедно с Него, че е нужно светските дела да се извършват добродетелно.

В ранния етап от Своя живот Махапрабху е учил *грихастхите* да оказват всякаква подкрепа на нуждаещите се и на безпомощните и е показвал, че ако някой има възможност да съдейства за образоването на хората, той е длъжен да направи това - най-вече това се отнася за *брахмините*, чийто дълг е да изучават висшите области на човешкото знание.

Религията, която е проповядвал Махапрабху е всеобща и не е привилегирана. Както най-образованият от хората, така и най-невежият имат право да станат нейни последователи. Образованият хора, подковани със знанието на *самбандха-таттва* ще я приемат, както това се предписва от учението. Неграмотните, просто произнасяйки Името на Бога и намирайки се в обществото на чисти ваишнави, ще получат същата привилегия. Киртанът като бъдещото вероизповедание на света, призовава хората от всички класи към най-висше развитие на духа, без да ги разделя на касты и кланове. Заявено е, че тази вяра ще се разпространи по целия свят и ще замени всички сектантски вярвания, които не допускат външни лица на територията на джамията, църквата или храма.

Наставникът Шри Чайтаня е учил хората както с наставления, така и със Своя свят живот. Едва ли в Неговия живот има нещо, което може да стане повод за критика. Някои хора са приемали приемането на *санньяси* от Него, суровото Му отношение към по-младия Харидас и други подобни постъпки за неправилни. Но доколкото ние разбираме, - допускаме, че всеки непредубеден човек би направил подобен извод, - че тези хора са се ръководили от прибързани изводи и сектантски дух.

Шри Чайтаня е бил безстрашен герой в осъществяването на Своите намерения. Когато някои злонамерени *брахмини* Му съобщили, че управителят монарх е събрал армия против Него, Махапрабху отговорил, че би желал управляващият принц да получава информация за Неговите действия. Той бил дружелюбен с всеки и твърд в следването на Своя дълг. Веднъж Брахмананда Бхарата, духовен брат на Кешава Бхарата, Гуру на Махапрабху, застанал пред Него, облечен в тигрова кожа. Махапрабху не се навел в поклон пред него докато, той не свалил от себе си кожата и не се облякъл в ленени *каупина* и *бахирваса*. Махапрабху заявил, че човекът, който стои пред Него не е Бхарата. Как е могло да се случи така, че Неговия Гуру е облякъл върху себе си кожата на животно? *Санньясите* не трябва да поддържат убийството на животни за своя изгода. Разбирайки, че това не харесва на Шри Чайтаня, Бхарата сменил своите дрехи, а тогава Шри Чайтаня се поклонил пред него, изразявайки почитта Си към духовния брат на Своя Гуру.

Махапрабху настоявал Неговите ученици да проникват в духа на *шастрите*, без да се ограничават само с думите. Прочитайки „Бхагаватам“, *пандит* Девананда не постигнал духа на *бхакти*, но когато се случило това, Шри Чайтаня го прегърнал, и му простил всичко, което бил сторил преди това.

В продължение на целия си живот Шри Чайтаня бил жизнерадостен. Въпреки че Махапрабху бил от Западен Бенгал, по времето на Своята младост той се шегувал с бенгалците така, че те Му се разгневявали. Валлабха Бхатта (пандит, постигнал велика слава) донесъл подобрен коментар към „Бхагаватам“ и след като го показал на Махапрабху казал, че няма да се подчинява на Свами (Шридхара Свами). На което Господ отговорил, че само разпуснатата жена е неуважителна към своя *свами* (съпруг). Тази подигравка оскърбила *пандита* и го убедила да не говори с пренебрежителен тон за Шридхара Свами, коментаторът на „Бхагаватам“.

Нека нашите читатели сами да решат как да се отнасят към Махапрабху. Ваишнавите са Го приели като самия велик Господ Кришна. Някои са видяли в Него *бхакта-аватар*. По молба на някои ваишнави ние съставихме стиховете на „Смарана-мангала“ под формата на молитва за ежедневно четене по време на служба. Тези, които не са готови да ги следват, могат да приемат Нимаи Пандит в качеството на благороден и свят учител. Това е всичко, в което ние искаме да повярват нашите читатели. Читатели! Ако изучаването на тези страници ви подбуди да признаете Шри Чайтаня за Кришна, тогава ви молим да не го приемате за въплащение на Бога, тъй като ние считаме, че Бог, за разлика от падналите хора, не се нуждае от материална обвивка. Неговата висша сила може да го достави без помощта на низшата енергия *майа*, която е създала материалната обвивка, в низшия свят, с цялата Му слава и атрибути. Да се мисли по друг начин – означава да се извърши грях като се принизи Неговата духовна власт.

Ние няма да започнем да възразяваме, ако читателят не повярва в проявените чудеса от Него, нали сами по себе си чудесата никога не служат като доказателство на Божествеността. Такива демони като Равана и други, също са извършвали чудеса, които не доказват, че те са били богове. Безграничната *према* и нейното непреодолимо влияние върху хората - ето това е, което не може да бъде проявено от който и да било друг, освен от самия Бог.

Благородни Читатели! Извинете за това, че четенето на тази книга отне вашето време. Но нашият дълг на слуги на Шри Чайтаня е да разпространяваме Неговото най-висше учение. Изпълнявайки своя дълг, ние сме в правото си да разчитаме, че вие ще ни простите безпокойството, което ви причинихме. Ние, жителите на Бенгал, бихме могли да сгрешим, излагайки нашите мисли на език, който е чужд за нас. Бъдете така добри да ни извините за това.

Позволете ни в заключение да ви кажем, че ще се радваме да отговорим на всякакви въпроси по тези важни теми, които биха искали да ни зададат нашите братя.

Ние усещаме огромна потребност да се постараем да помогнем на нашите приятели в търсенето на пътя към духовната любов.

„Шикшаштака“ на Господа

(1)

**чето-дарпа̀на-ма̀рджанам̀ бха̀ва-мах̄а-да̀вва̀гни-нирва̀па̀нам̀
ш̀рейа̀х-ка̀ирава-ча̀ндрика̀-вита̀ра̀нам̀ ви́дйа̀-вадху-джйива̀нам̀
а̀нанда̀мбудхи-варддха̀нам̀ прати-пада̀м̀ пу̀рнма̀ртга̀сва̀дана̀м̀
сарва̀тма-снапа̀нам̀ пара̀м̀ ви́джайате ш̀ри-кр̄щ̀на-сан̄кѝртта̀нам̀**

Слава на възпяването на Святото Име на Шри Кришна, което измита цялата мръсотия от огледалата на нашите сърца, гаси великия пожар на страданията, породен от кръговрата на раждания и смърт, пролива лунната светлина на вечното благо върху лилията на душата на възпяващия, явява се самият живот на невестата на Абсолютната Истина, увеличава океана на упоително блаженство, при всяко Негово произнасяне дарява богат вкус от чист нектар, и, накрая, измива, тоест пречиства и обновява цялата личност [на възпяващия], включително тялото, ума и душата, в божествено блаженство.

(2)

**на̀мна̀м ака̀ри баху́дх̄а ни́джа-сарва-ша̀ктис
та̀тра̀рпита̀ нийа̀мита̀х сма̀ра̀не на ка̀ла̀х
э̀та̀др̄ши та̀ва кр̄па̀ бха̀гаван ма̀ма̀пи
ду̀рдайва̀м й̀дрша̀м их̄а̀джани на̀ну̀ра̀га̀х**

О всемогъщи Всевишни, Ти, който притежаваш безгранична милост, Си дарил на света множество Свои имена, дарявайки всяко от тях с цялото Свое могъщество, и не си направил никакви ограничения, било то време, място или друго, за тяхното повтаряне и запомняне. Но, уви! Моята липса на късмет е в това, че в Мен няма любов към възпяването на Твоите имена.

(3)

**тр̄на̀д апи сун̄ичена,
та̀ро̀р ива са̀хищ̀ну̀на̀
а̀ма̀нина̀ ма̀надена,
кѝртта̀нийа̀х са̀да ха̀рих**

Този, който е по-смирен от тревичка, по-гърпелив от дърво, и почита другите, но не иска никаква почит за себе си, винаги е достоен да възпява Святото Име.

(4)

на̀ дхана̀м̀ на̀ джана̀м̀ на̀ сунда̀рий̀м̀

**кавитāм вā джагад-йша кāмайе
мама джанмани джанманйшваре
бхаватāд бхактир ахаитукй твайи**

Нито за богатство, нито за приятели или роднини, нито за прекрасни музи моля Те Аз, но за това, Моето сърце от възторжена преданост и любов винаги да остава вярно на Теб, о Всевишни, където и когато да Се родя.

(5)

**айи нанда-тануджа кинкарам
патитам мām вищаме бхавāмбудхау
крпайā тава пāда-панкаджа
стхита-дхūли-садршāм вичинтайа**

О, сине на Нанда! Бъди милостив, считай Ме за Свой слуга, подобен на пращинка от Твоите лотосоподобни нозе, защото аз тъна в ужасната бездна на този свят.

(6)

**найанам галад-ашру-дхāрайā
ваданам гадгада-руддхайā гирā
пулакаир ничитам вапух кадā
тава нāма грахаणे бхавищйати**

О Господи, кога при възпяването на Твоето Име Моите очи ще се напълнят с проливни сълзи, Моят глас ще започне да прекъсва, а космите на тялото Ми ще настръхнат от възторг?

(7)

**йугāйитам нимещена
чакшущā прāvрщāйитам
шūнйāитам джагат сарвам
говинда-вирахена ме**

Раздялата с Моя любим Говинда прави мигът необходим за мигването на миглите ми да изглежда като вечност за Мен. Моите очи се превърнаха в самия сезон на дъждовете, а целият свят застана пред Мен опустошен.

(8)

**āшлицйā вā пāда-ратām пинащту мām
адаршанāн марма-хатām кароту вā
йатхā татхā вā видатхātu лампато
мат-прāна-нātхас ту са эва напāрах**

Ще Ме прегърне ли силно Моят възлюбен Кришна в Своите сладостни обятия или ще Ме стъпче със своите нозе, или ще Ме терзае, като се държи на разстояние от

Мен, като при това радва Своите възлюбени, Както Самият Той си пожелае, независимо от всичко, само Той и никой друг е Господът на Моя живот.

Глосар

А

Аватар - проявление на Господ в материалния свят в някакъв образ, надарен с една или друга степен на могъщество, с едни или други пълномощия.

Авидя - невежество, незнание, склонност към заблуждение; илюзия, възникнала вследствие на сетивното възприятие на личността.

Адвейта Ачария – един от най-близките спътници на Шри Чайтаня Махапрабху. Влиза в състава на Панча-таттва. Почита се от гаудия-вайшнавите като въплащение на Маха-Вишну.

Акарма – пренебрегване на светския и религиозен дълг.

Аламбана – основа на взаимоотношенията между душата и Господ. Казва се, че *аширая* (душата предана на Господ) и *вишая* (Господ като обект за преданост на душата), между които възниква привързаност (*рати*), образуват основата на взаимоотношенията (*аламбана*).

Анубхава (санскр. „възприятие“, „преживяване“, „опит“) – личните преживявания, които не излизат от паметта; непосредствено преживяване на нещо.

Анурага – 1) Привързаност в общия смисъл; 2) Духовна привързаност; 3) Определен стадий на развитие на *према*. *Рага* (спонтанната любов), когато обекта на любов застава в нова светлина всеки миг, сам се обновява всеки миг и става *анурага*. Основните черти, присъщи на този стадий са: взаимна зависимост и силно желание да съпровождаме любимия навсякъде.

Аханкара (санскр. – „това, което създава „аз“) – фалшивото его, което заставя обусловеното същество да се отъждествява със своето грубо (физическо) и фино (чувства, ум, разум) материални тела.

Ачария - духовен наставник; този, който учи със своя пример.

Б

Бахирваса - парче плат, използван като връхна дреха за аскета.

Брахман (брамаджьоти) – безличният, безграничен аспект на Бхагаван, лишен от качества; Абсолют.

Брамин – свещенослужител, жрец, наставник в религиозните въпроси, представител на висшето съсловие във ведическото общество, който следва *варнаширама-дхарма*.

Буддхи – разум. Това, което дава оценка на идеите и мислите; част от човешкото съзнание, която е способна да постигне Бога по Неговата милост.

Бхава – началната степен за любов към Бога. Смекчава сърцето на предания с различни видове духовен вкус. На видимо ниво *бхава* се характеризира с проявяване на различни видове божествен екстаз.

Бхава-бхакти – преданост към Бога (*бхакти*), изпълнена с истинско дълбоко сърдечно чувство, преживяване (*бхава*).

Бхагаван – безкраен, изначален, нероден; висшият, личностен аспект на Бога, който притежава шест съвършенства: красота, сила, слава, богатство, знание и отречение в тяхната абсолютна пълнота (според „Вишну-пурана“, 6.5.47); Този, който се разпорежда неограничено с всички видове енергии и управлява всички сили на вселената. „Шрила Джива Госвами е дал прекрасно определение, което няма аналози:

Бхагаван означава *бхаджантйа гуна-вишншита*. Неговата природа е такава, че всеки който се докосне до Него, няма да може да се удържи от служене към Него. Той вече никога няма да може да спре да се покланява и да обича този Всепривличащ Господ. Както Бог Кришна, Той покорява сърцето на всеки“ (от коментарите на Шрила Шридхара Махарадж към осми стих от десета глава на Бхагавад-гита).

Бхакти – вечна, безкористна, неосквернена с примеси на *карма* и *гяна*, преданост към Бога, основана на любовта.

Бхукти – светско наслаждение.

В

Вайкунтха (санскр. – „място, където няма тревоги“) – вечните духовни светове, където Всевишният управлява в образа на Нараян, поклонението на когото изисква строго спазване на указанията на свещените писания и се извършва в настроението на благоговеен трепет и почитание.

Вайрагя (санскр. – „непривързаност“) – 1) Непривързаност, отречение или безразличие към този свят; 2) Отказ от светски наслаждения за постигане на отречение от обектите на чувствата.

Вайшнав – този, който безкористно и без остатък се е посветил на служене към Господ Кришна (Вишну).

Вайшнавизъм – вечна религия за спонтанно служене на Върховната Личност на Бога, изпълнена с беззаветна преданост и безкористна любов.

Валлабха Бхатта – вайшнавски *ачария*, съвременник на Шри Чайтаня Махапрабху. Според самия Шри Чайтаня, Валлабха Бхатта (**Валлабхаачария**) е въпрашение на Вишнусвами.

Варнашрама (варнашрама-дхарма) – ведическа обществено-религиозна система за разделение на обществото на четири съсловия (*варни*) и четири стадия на духовно развитие (*ашрами*). Към четирите съсловия се отнасят *брамини* (свещенослужителите), *кишатрии* (управители, военачалници), *вайшии* (търговци) и *шудри* (работници). Четирите стадия на духовно развитие са следните: *брахмачари* (ученичество), *грехастха* (семеен живот), *ванапрастха* (отречение, оттегляне от активните дейности) и *санньяси* (монашество, самоотверженост).

Веданта (санскр. – „венецът на Ведите“) – съвършени философски заключения, представени в Упанишадите и изложени в кратка форма от великия мъдрец Шрила Вясадева във „Веданта-сутра“.

Веданта-сутра („Брахма-сутрите“) – трактат, в който е изложена философията на Ведите под формата на няколко стотин афоризма (сутри).

Веди – четири изначални богооткровени писания: „Риг-“, „Яджур-“, „Сама-“, и „Атхарва-веда“; също в по-широк смисъл, всички свещени писания на ведическата традиция.

Вибхава – причина за зараждане на *раса*, духовен вкус, възникващ от любовта към Бога; особени признаци за духовен екстаз.

Викарма – грях или престъпление; отрицателна карма; дейност, която противоречи на ведическите предписания; отклонение от волята на Всевишния и в резултат, нанасяне на някаква вреда на другите живи същества.

Вишвамбхара („Поддържащият света“) – името на Шри Чайтаня Махапрабху, дадено Му от родителите при раждането Му.

Вишнусвами – *ачария*-основател на вайшнавската Рудра-*сампрадаи* – линия на ученическа приемственост, която взема началото си от Господ Шива, Рудра.

Вриндаван (Вриндавана Дхама) (санскр. – „гора от дървета *туласи* (*вринда*)“) – най-висшата обител на Бог в духовния свят (Голока), където Шри Кришна се отдава на съкровени игри със Своите най-близки спътници. На Земята Голока е проявена като Гокула в района на Матхура (в съвременния щат Уттар-Прадеш, Индия), където са

минали детските и юношеските години на Господ Кришна, когато Той е слязъл на нашата планета преди повече от пет хиляди години.

Вясадева (Вяса, Ведавяса) – спускане на Господ Кришна, ведически мъдрец, в зарята на текущата епоха, Кали-юга, който е записал Ведите и е съставил болшинството от Пураните, „Веданта-сутра“ и „Махабхарата“.

Г

Гададхар Пандит – частично въплащение на Шримати Радхарани, един от вечните спътници на Шри Чайтаня Махапрабху; една от ипостасите на Панча-таттва.

Госвами – 1) Този, който владее своите ум и чувства; 2) Титул на монах, който е приел *саньаси*.

Госвами на Вриндаван – Шрила Рупа Госвами (1489-1564), Шрила Санатана Госвами (1488—1558), Шрила Рагхунатх Бхатта Госвами, Шрила Рагхунатх Дас Госвами (1495—1571), Шрила Джива Госвами (1513—1598) и Шрила Гопал Бхатта Госвами (1503—1578) – близките ученици и вечни спътници на Шри Чайтаня Махапрабху. Живяли са във Вриндаван, където им е била поставена задача да открият светите места на игрите на Бог Кришна и да съставят литературни трудове, посветени на съзнанието на Кришна. Госвамиите са показали пример за най-високо духовно ниво и отречение от светското.

Грихастха – 1) Вторият стадий на духовно развитие във ведическото общество според *варнашрама-дхарма*; 2) Праведен семеен човек, който живее в съответствие с правилата и предписанията на Ведите.

Гяна – знание. Обикновено се използва в значение на „знание за безличния Брахман“ или „знание, даряващо освобождение от страданията на материалния свят“.

Гяна-марга – път на философско търсене на Абсолютната Истина, мъдрост и отречение, който е способен да доведе до духовно просветление и освобождение от веригите на материалния свят, но не е способен да даде чиста любов към Бога (*бхакти*).

Д

Джаганнатх – Господ на Вселената, проявление на Бог Кришна.

Джива Госвами (1513—1598) — един от шестимата Госвами на Вриндаван, последователи на Шри Чайтаня Махапрабху. Автор на множество религиозно-философски произведения, в които той доказва най-висшата природа на Господ Кришна, като се основава на авторитета на проявените свещени писания. Най-известният богословски труд на Джива Госвами е „Шат-сандарбха“.

Джива-шакти (татастха-шакти, кшетрагя-шакти) – междинната енергия на Бога, която се намира между духовната, Негова вътрешна енергия – *сварупа-шакти*, и материалната, външна енергия – *майа-шакти*. Към нея се отнасят *дживите*, душите, най-малките частици на Бога.

Дхарма – светска религиозност; предписан дълг, задължения на човека; универсален принцип на битието, установен ред на нещата във вселената; вътрешно, неразделно свойство на всяко нещо, без което съществуването му е немислимо (например, *дхармата* на захарта е да бъде сладка, *дхармата* на огъня е да дава топлина).

Е

Екадаши – време, благоприятно за помнене за Кришна и за служене към Него, което идва в единадесетия ден (*титха*) след новолуние и пълнолуние. В този ден ваишнавите спазват пост, като се въздържат от приемане на зърнени и бобови храни,

или като се отказват от храна изобщо. Дните *екадаши* се считат за особено благоприятни за извършване на аскези или епитимии. Счита се, че ако в *екадаши* човек следва с преданост своя обет (*врата*), чистата преданост на Бога (*бхакти*) постепенно ще се прояви в неговото сърце.

К

Карма – всеобщ закон на материалния свят, според който всяко живо същество получава възмездие за своите греховни и праведни постъпки; вселенският закон за причинно-следствената връзка.

Карма-канди – последовател на *карма-канда*. *Карма-канда* – раздел на Ведите, който включва описание на обрядни действия и жертвени ритуали, осъществявани от човека с цел получаването на материални блага в този живот и постигане на освобождение от тленния свят на материята след смъртта.

Карма-марга – 1) Духовен път, в основата на който лежи посвещаването на всички резултати от дейността на Всевишния; 2) Дейност, извършвана в съответствие с предписанията на Ведите.

Каупина – набедрена превръзка на йоги или аскета.

Кешава Бхарати – *санньяси* от школата на *майавядите*, който е живял в бенгалския град Катва; *санньяса-гуру* на Шри Чайтаня Махапрабху.

Киртан (киртанам) – прослава на Господа с песни, молитви или чрез проповед.

Кришна – изначалната Върховна Личност на Бога, Бхагаван, източникът на всички проявления на божественото; Абсолютът в Своя най-прекрасен облик, който притежава неотразима вечна духовна привлекателност за всичко живо.

Кришнадак Кавирадж Госвами – ваишнавски светец, поет, по-млад съвременник на Шрила Рупа Госвами и Шрила Санатана Госвами; автор на „Шри Чайтаня-чаритамрита“.

Л

Ли́ла – божествено деяние на Господ.

Линга (линга-шарира) – фина материя, проявяваща се под формата на ума, разума и фалшивото его, вследствие на която човек погрешно се отъждествява със своето физическо тяло и с различни проявления на материалния свят.

Лингам – не антропоморфен символ на Бог Шива. Други негови названия са: *линга*, *линга-мурти*, *линга-йони*, *линга-йони-мурти*, *линга-титха*. В повечето случаи *лингам* представлява цилиндър поставен вертикално със закръглен или полусферичен връх. Най-често в основата си има кръг (рядко – квадрат), символизиращ *йони* (женското възприемащо начало). Образът на *линга-йони-мурти* символизира неделимото единство на мъжкото (Шива) и женското (Деви) начала, благодарение на съединението на които възниква животът.

М

Майавади – общо название на редица философски доктрини, в които Абсолютът се приема за безличен, а светът, индивидуалните живи същества (*дживи*) и Личността на Бога – като породени от илюзията. Това учение, което по същество представлява скрита форма на будизма, противоречи на смисъла на Ведите и е несъвместимо с принципите на *бхакти*.

Майа-шакти (апара-шакти) – материалната природа; отражение, сянка на вътрешната духовна енергия на Бог, Неговата външна енергия. Тази сила въздейства

на живите същества, като ги подбужда погрешно да приемат себе си за независими наслаждаващи се на този материален свят.

Мана – чувство, следващо *пранайея*, непреклонната любов към Бога. Ако към *пранайе* се добави идеята за това, че Господ Кришна е изключителният и най-скъп обект на любовта на преданата Му душа, тя ще се превърне в *ману*. Шри Кришна с цялата Си сила и величие, в някакъв смисъл се покорява на нея.

Мана (манас) – ум.

Махабхава – най-висшият израз на напоителна любов към Господ Кришна, преживяването от Шримати Радхарани.

Маха-прасад (прасад, прасадам) – милостта на Бога. Обикновено терминът „маха-прасад“ означава поднасяне, което е взето непосредствено от храмовия олтар след предлагането му на Бог, а също остатъците от храната на Гуру, вещи, които са били в употреба от Гуру, или това, което той е държал в ръцете си, и след като е благословил, го е предал на своите ученици.

Мриданга (кхола) – индийски музикален инструмент, глинен барабан, получил разпространението си основно в Южна и Източна Индия. В гаудия-вайшнавизма се почита като свещена.

Мукти – освобождение от робството на материята, от кръговрата на раждане и смърт (колелото на *самсара*).

Мурари Гупта – вайшнавски светец и поет, живял в края на XV и първата половина на XVI век в Бенгалия. Ученик на Чандрашекхара Ачария. В детските си години е бил близък спътник на Господ Чайтаня, учил е заедно с него в санскритското училище на Гангадас Пандит. Известен е като автор на агиографичния текст за живота на Шри Чайтаня под названието „Кришна-Чайтаня-чаритамрита“. Единственият агиограф, описал живота на Шри Чайтаня Махапрабху, който е бил близък с Него. Счита се за въплащение на Хануман.

Мурти – трансцендентален образ на Господ или на светец в самопроявена или ръкотворна форма.

Н

Нараяна – Всевишният в Своята четириръка форма управляващ планетите Вайкунтха.

Нитянанда Прабху (Господ Нитянанда) – въплащение на Господ Баларама, първото пълно въплащение на Господ Кришна; изначалният духовен учител (*ади-гуру*); най-близкият спътник на Шри Чайтаня Махапрабху; една от ипостасите на Панча-таттва.

Няя – една от шестте основни философски системи в Индия, която се основава на законите на логиката.

П

Пандит – учен, чието знание е основано на изучаването на свещените ведически писания.

Панча-таттва – петте ипостаси на Абсолютната Истина, появили се в Кали-юга, за да дарят Харе Кришна *маха-мантрата (юга-дхарма)* на обусловените души в материалния свят: Шри Чайтаня Махапрабху, Шри Нитянанда Прабху, Шри Адвейта Ачария, Шри Гададхар Пандит и Шри Шривас Тхакур.

Парамананда Пури – вайшнавски светец, живял в края на XV и първата половина на XVI век. Парамананда Пури е бил ученик на Махавендра Пури. Описва се, че Шри Чайтаня Махапрабху се е срещнал с него по време на поклонническо пътуване по светите места в Южна Индия. Шрила Кришнадаас Кавирадж утвърждава в „Шри

Чайтаня-Чаритамрита“, че Парамананда Пури е бил един от тези, които са постигнали истинската природа на Шри Чайтаня.

Параматма – Висшата Душа, която се намира във всеки атом на мирозданието, а също в сърцата на всички живи същества, *дживи*, като свидетел, източник на памет, знание и забрава. Параматма е един от аспектите на Всевишния: „Сведущите трансценденталисти, познали Абсолютната Истина, наричат тази недвойствена субстанция Брахман, Параматма или Бхагаван“ („Шримад-Бхагаватам“, 1.2.11). В „Риг-веда“ и Упанишадите *атма* (душата) и Параматма (Висшата Душа) са сравнени с две птици, които стоят на едно дърво, символизиращо физическото тяло. Аتما е заета с вкусването на плодовете (карма) на дървото, докато в същото време Параматма само наблюдава живото същество, оставайки свидетел на неговата дейност.

Прабодхананда Сарасвати – гаудия-вайшнавски поет, автор на „Шри Чайтаня-чандрамрита“, последовател на Господ Шри Чайтаня Махапрабху.

Прадхана – първичната недиференцирана материя.

Пракрити – материалната и духовната природа като обект за наслаждение на Пуруша, Всевишния; включва в себе си духовните планети Вайкхунти и материалната природа.

Пранайя – непоколебима любов (*према*) към Господ. В пранайя почтителното отношение към Бог Кришна отстъпва, като предоставя място на приятелските отношения с Него.

Прасад (прасадам) – милост на Господ; осветена храна в процеса на предлагане или някакво друго поднасяне.

Према – безпримесна любов към Бог Шри Кришна.

Према-бхакти – преданост към Господ, изпълнена с беззаветна любов.

Прити – привързаност, любов (*према-бхакти*).

Пуня (санскр. – „заслуга“, „благо“, „добро“) – благочестие; заслуги, получавани и натрупвани чрез извършване на добродетелни постъпки и пренасяни в други животи.

Пурани – осемнадесет свещени писания, допълващи четирите изначални Веди, наред с „Махабхарата“ и „Рамаяна“ признавани от традицията за „Петата веда“. Съдържат описания на земните въплащания на Бог Кришна и деянията на Неговите предани.

Р

Равана – повелителят на *ракшасите* и владика на остров Ланка, пресонаж от епоса „Рамаяна“, противник на Господ Рамачандра.

Рага-марга – път на божествената любов; спонтанна преданост към Бога, която превъзхожда наставленията и ограниченията на свещените писания.

Рагхунатх Дас Госвами (1495—1571) – един от шестте Госвами на Вриндаван, главни ученици и приемници на Шри Чайтаня Махапрабху. Почита се от гаудия-вайшнавите като *прайоджана-ачария* – наставник, който разкрива крайната цел в живота на всяко живо същество (любовта към Бога), което само по себе си посочва неговото изключително положение в духовната приемственост, идваща от Шри Чайтаня. В своите молитви Рагхунатх Дас Госвами е разкрил най-висшето ниво на чиста преданост към Шри Кришна.

Раджа – цар.

Раджас (раджа-гуна) – страст; една от трите *гуни* (качества) на материалния свят; *гуна* на страстта или *гуна* на дейността. *Раджас* от една страна се противопоставя на по-ниското качество *тамас* (*тамо-гуна*) – качество на бездействието, тъмнината, невежеството и леността в материалния свят, а от друга страна – на качеството *саттва* (*саттва-гуна*), което характеризира чистотата, благочестието и умиротворението, като по този начин заема междинно, средно положение.

Рамананда Рай – един от най-близките предани и вечни спътници на Шри Чайтаня Махапрабху, който заедно със Сварупа Дамодар е бивш, най-близък Негов слуга в завършващия период от деянията на Шриман Махапрабху в Джаганнатх Пури.

Рамануджа (Рамануджаачаря) – велик *ачария* от ваишванската Шри-сампрадая, която по негово име е получил названието „Рамануджа-сампрадая“. Автор на многочислени религиозно-философски работи, в това число на знаменити коментари към „Веданта-сутра“, Бхагавад-гита, Упанишадите. Негова особена заслуга е опровергаването на монистичната философия на *маявадите*. В Своето учение Шри Чайтаня Махапрабху е използвал два момента от философията на Рамануджаачаря: 1) *Шаранагати*, безусловното самоотдаване на Господ Кришна; и 2) Пълно предаване на Гуру и ваишнавите и безразделно служене на тях.

Рамачандра (Господ Рама) - *лила-аватар* на Господ Вишну, идеалният цар. Неговите деяния са описани в епоса „Рамаяна“.

Раса (санскр. – „вкус“) – божествен екстаз; вид духовни взаимоотношения на Шри Кришна и душата, постигнала чиста любов към Него. *Раса* означава степен на близостта на душата до Господ. Различават пет основни *раси*: умиротворение (*шанта-раса*), служене (*дася-раса*), приятелство (*сакхя-раса*), родителска грижа (*ватсалья-раса*) и съпружеска любов (*мадхуря-раса*).

Рати – спонтанно влечение към Святото Име на Бога и към предано служене на Бога и Неговите близки слуги.

Риши – свят отшелник, мъдрец, който е постигнал духовното знание посредством откровения.

Рупа Госвами (1489—1564) – главният от шестте Госвами на Вриндаван, вечен спътник на Шри Чайтаня Махапрабху. Бил е избран лично от Шри Чайтаня в качеството му на приемник и глава на *сампрадаята*. Вследствие на уникалното положение, което Шрила Рупа Госвами заема сред последователите на Махапрабху, те са наречени *рупануги* (последователи на Шри Рупа). Гаудия-ваишнавите почитат Шрила Рупа Госвами като *ачария* на принципа *абхидея* (разкриващ средството за постигане на крайната цел), а също като *раса-таттваачария* (наставник, който дава науката за *раса*). Той е автор на множество религиозно-философски и поетични произведения, посветени на науката за предано и изпълнено с любов служене на Бог, главното от които е „Бхакти-расамрита-синдху“, съдържащо подробно описание на всички аспекти на преданото служене на Бога. Брат на Шрила Санатан Госвами.

С

Садхана (садхана-бхакти) – служене на Бог, регулирано с правила и указания на шастрите; систематична практика, която има за цел постигането на вечна любов към Бог Кришна. Включва в себе си *хари-нама-санкиртан* – възпяване на Святото Име, *шраванам* – слушане на повествованията за деянията на Господ, *арчанам* – поклонение на Божеството и т.н.

Салокя – обител в духовното царство на Бога, постигано от душата след освобождаването ѝ от материалния свят.

Самбандха-гяна (самбандха) – знание за вечните свършени взаимоотношения между предалите се души (*дживи*) и Бог Кришна, а също за отношенията между Господ и Неговите енергии (*шакти*). Едно от ключовите понятия в гаудия-ваишнавското богословие. Според традицията на гаудия-ваишнавизма всички души са вечно и неразделно свързани с Бог Кришна, който е най-висшата цел на всяка душа. На възвишените нива на преданост към Бога между Него и душата се установяват взаимоотношения изпълнени с духовно упоение в една от следните *раси*: умиротворение (*шанта*), служене (*дася*), приятелство (*сакхя*), родителска грижа (*ватсалья*) и съпружеска любов (*мадхуря*).

Самбандха-таттва – санскритски термин, който разкрива истината за взаимовръзката, истината за взаимоотношенията. *Самбандха-таттва* включва в себе си знанието за трите *таттви* (истини) – *кришна-таттва*, *шакти-таттва* и *джива-таттва* – и за взаимоотношенията между тях.

Самипя – възможност да се живее в близост с Господ; един от видовете освобождение.

Санатана Госвами (1488—1558) – един от шестте Госвами на Вриндаван, по-големия брат и духовен наставник на Шрила Рупа Госвами. Автор на много философски книги, високо оценявани от гаудия-вайшнавите, сред които – „Хари-бхакти-виласа“ (посветена на описанията на ритуалната страна на вайшнавската практика), „Брихад-бхагаватамритам“ (отразяваща различните нива за възприемане на Бога) и „Дашама-типани“ (която представлява коментар на десета песен на „Шримад-Бхагаватам“).

Сандхини – енергията въплътена в Бог Баладева, която обезпечава духовното битие на Бхагаван, Върховната Личност на Бога и Неговите спътници.

Санкиртана – 1) Съвместно възпяване на Святите Имена на Бога; 2) Проповед. Основен метод за духовна самореализация (*юга-дхарма*) в нашата епоха на деградация, Кали-юга.

Санньяса – отречение от света; четвъртата (висша) степен на духовно усъвършенстване във ведическото общество, което се придържа към правилата на *варнашрама-дхарма*.

Санкхя – 1) Аналитично провеждане на разликата между духа (*пуруша*) и материята (*пракрити*); 2) Пътят *бхакти*, установен от Бог Капила, в който са анализирани 24-те елемента на вселената. Разбирането на това, че Всевишният управлява всички тези елементи, води човека до служене на Бога.

Санчари (санчари-бхава, вьбхичари-бхава) – особено настроение на този, който е погълнат от възторжена любов към Шри Радха-Кришна. В „Бхакти-расамрита-синдху“ (2.1.5) Шрила Рупа Госвами утвърждава следното: „*Санчари-бхава* по отношение към раса има спомагателна роля. *Вибхава*, *анубхава*, *саттвика-бхава* и *вьбхичари-бхава* придават на *стхая-бхава* особен вкус. Този вкус превръща *стхая-бхава* в *раса*“.

Сарупя – духовен облик, подобен на облика на самия Бог; един от видовете освобождение.

Саршти – енергии, подобни на енергиите на Бога; достойние, постигано от душата след освобождаването от кръговрата на раждането и смъртта.

Сат-санга (садху-санга) – духовно общуване, общуване със светците.

Саттва (саттва-гуна) – благодет, една от трите *гуни* (качества) на материалната природа. От трите качества – *саттва-гуна*, *раджа-гуна* и *тамо-гуна* – саттва се счита за най-чистото качество на материалния свят.

Саттвик (сатвичен) – свързан с режима на светската дейност, извършвана в благодет.

Сварупа Дамодар – най-близък и вечен спътник и личен секретар на Шри Чайтаня Махапрабху.

Смарта (смарта-брахмин) – ортодоксален *брахмин*, последовател на Шанкараачаря, който строго следва предписанията на *смрити* (писания, които допълват *шрути*), прекалено привързани към външните ритуали без разбиране на духовната същност, която лежи в основата на заключенията на *шастрите*. Практиката на *смарта-брахмините* се състои в равнопоставено поклонение на пет бога – Господ Вишну, Господ Шива, Шакти, Ганеша и Сурия.

Смрити (санскр. – „това, което е запомнено“) – сводът на свещената ведическа литература, който включва в себе си шестте *веданги*, *дхарма-шастри* (такива като „Ману-самхита“), Пураните и *инихасите*. *Смрити* допълват изначалните свещени писания, *шрути*.

Снеха – привързаност. Добавянето на излишната мекота на сърцето към према се обръща в *снеха*. Така възникват отношенията на сина с родителите (*ватсалья-раса*) между Господ Кришна и Неговите предани. На този етап също по естествен начин се появяват обилните сълзи за Кришна, ненаситното желание за общуване с Него и стремежът за знание за Неговите увлечения.

Стхаи-бхава – процес за развитие на духовното чувство на душата от *рати* до *махабхава*. *Стхаи-бхава*, която допълва *вибхава*, *анубхава*, *саттвика-бхава* и *санчари-бхава*, се превръща в *кришна-према-раса*, вечно духовно упоение или блаженство. *Стхаи-бхава* е един от петте неразделни компонента на *бхакти-раса*; непрекъснато чувство на любов към Бхагаван, Всепривличащата Личност на Бога, в едно от петте основни взаимоотношения: умиротворение, служене, приятелство, родителска или съпругеска любов.

Стхул – грубата материя, съставляваща тялото на човека.

Сукрити – резерв от благочестие, натрупван посредством общуване със светците и чрез служене на тях. Тези заслуги в преданост на Бога могат да бъдат придобивани осъзнато (*гята-сукрити*) и неосъзнато (*агята-сукрити*). *Сукрити* – това е предварително условие за придобиване на *шраддха*, вяра в Бога.

Т

Тамас (тамо-гуна) – материално качество (*гуна*) на невежество и тъмнина. Сред трите качества на материалната природа – *саттва-гуна*, *раджа-гуна* и *тамо-гуна*, качеството *тамас* се счита за най-нисше. Основните характеристики на *тамо-гуна* са: тъмнина, смърт, разрушение, невежество, мързел и безумие.

У

Уддипана – това, което стимулира *кришна-према*, например, камбанките на краката на Бог Кришна, пауновото перо на Неговата глава или гирлянда Му.

Уллас – ентузиазъм.

Х

Хари – име на Върховната Личност на Бога, което означава „Отстраняващ всички препятствия от духовния път“.

Харидас Тхакур – един от най-близките спътници на Шри Чайтаня Махапрабху. Родил се е в мюсюлманско семейство, но е станал велик ваишнава, който със своя пример е показал, че предаността не зависи от условията на раждане, социалния статус и националност. Ежедневно е възпявал 300 000 святи имена на Бога. Шри Чайтаня го е наричал намаачария – наставник във възпяването на Святото Име.

Хладини (хладини-шакти) – даряващата блаженство вътрешна енергия на Бога, олицетворявана от Личността на Шримати Радхарани.

Ч

Чит-джагат – духовният свят, в гаудия-ваишнавската традиция – Вриндаван.

Читта – съвокупност от менталната дейност на човека; съзнание.

Чит-шакти (сварупа-шакти, пара-шакти) – вътрешната духовна енергия на Бога, висшата от Неговите три основни енергии. Съединявайки се с блаженството и знанието на душата, създава състояние на духа, необходимо за чиста преданост (*бхакти-сварупа-шакти*).

Ш

Шалаграм-шила – във ваишнавската традиция Мурти (Божество) във формата на сферичен камък (най-често черен на цвят). *Шилаграм-шила* се почита като неразделен от Бог Вишну. Често тези Мурти ги наричат просто *шили*. Думата „шила“ се превежда като „камък“, а Шалаграм е едно от имената на Бог Вишну, което произлиза от село в Непал, където Бог Вишну е известен като Шалаграман. Друга разновидност на *шила* – това е *говардхана-шила* – камъни от свещения хълм Говардхан, място на божествените деяния на Бог Кришна във Вриндаван.

Шанкара (Шанкарачаря) – велик духовен учител, проповядвал философията на монезима (*адвайта-вада*) – учение за това, че Бог няма определен облик. Счита се за проявление на Бог Шива.

Шастри – свещени писания.

„**Шат-сандарбха**“ – философски труд на гаудия-ваишнавския богослов Шрила Джива Госвами в шест части. Най-ранният и най-фундаментален труд на санскрит, в който е представено в систематизиран вид богословието на гаудия-ваишнавизма. Всяка *сандарбха* съдържа изложение на един от най-важните раздели на учението въз основа на подбор от цитати, най-вече от „Бхагавата-пураните“ („Шримад-Бхагаватам“). Така например, „Таттва-сандарбха“ е посветена на теорията за познанието, „Бхагавата-сандарбха“ – на природата на Абсолютната Реалност, „Параматма-сандарбха“ – на природата на живото същество и *майа*, и т.н. Според самия Джива Госвами, автор на това произведение е Шрила Гопала Бхатта Госвами. Джива Госвами е завършил недовършената работа на Гопал Бхатта, разделяйки я на шест книги. Така Джива Госвами е съставил обемен коментар към тях, озаглавен от него „Сарва-самвадини“ и разкриващ философските идеи на Шри Чайтаня Махапрабху.

Шравана (шраванам) – слушане с преданост за славата на Бога; първият от деветте вида чисто предано служене. В „Шримад-Бхагаватам“ (7.5.23) Прахлада Махарадж изброява деветте основни вида предано служене към Кришна: слушане (*шраванам*), прослава (*киртанам*), помнене (*смаранам*), служене на лотосоподобните нозе на Бога (*пада-севанам*), поклонение на Божеството (*арчанам*), възнасяне на молитви (*ванданам*), лично служене (*дасям*), приятелски отношения (*санкхям*) и пълно самоотдаване на душата на Бога (*атма-ниведанам*).

Шраддха – вяра; особена духовна енергия, подбуждаща живото същество към безпримесно предано служене на Бога; първата степен за развитие на бхакти.

Шривас Пандит – ваишнавски светец, в гаудия-ваишнавизма се почита като една от ипостасите на Панча-таттва, олицетворяваща предания на Бога.

Шридхар Свами – велик ваишнава от средновековна Индия, знаменит със своите коментари към „Шримад-Бхагаватам“ и „Бхагавад-гита“. Живял е в Бенарес и е бил *саняси-майавади* от школата на Шанкара, но независимо от това, е изучавал ваишнавската философия. Шри Чайтаня Махапрабху е ценил високо неговите трудове – особено „Бхавартха-дипика“ (коментар към „Шримад-Бхагаватам“). Махапрабху е казвал, че всеки, който съставя коментари към „Бхагаватам“ е длъжен да съгласува своите коментари с Шридхара Свами.

„**Шримад-Бхагаватам**“ („Бхагавата-Пурана“) – велико ваишнавско писание, собствен коментар на Вясадева към „Веданта-сутра“. В тази „безупречна Пурана“, която се състои от осемнадесет хиляди стиха, се описва висшето положение на Бог Кришна, Неговите деяния и служенето към Него, основано на преданост, изпълнена с любов.

Шрути (санскр. – „чутото“) – безпогрешно знание, което чрез откровения е било предадено от самия Господ на мъдреците в зарята на творението; изначалните

ведически свещени писания (четирите Веди и Упанишадите), които били предавани устно и едва впоследствие са били записани.

Шудра – слуга, работник; представител на нисшето съсловие в системата на *варнашрама-дхарма*. *Шудра* – това е човек, който принадлежи към каста, считана за нозете на вират-рупа, вселенската форма на Бога, а също за „краката на тялото“ на човешкото общество.

Ю

Юга-дхарма – метод за духовна самореализация, религия (*дхарма*), предписана за определена епоха (*юга*).

Над книгата работиха:

Главен редактор: Шрила Бхакти Бимал Авадхут Махарадж

Преводач на руски: Ниламбари Деви Даси

Редактор и съставител на речника: Традиш Дас

Съставител на бележките: Динашрая Дас

Коректор: Кришна Нандини Деви Даси

Дизайн на корицата: Ишарупа Деви Даси

Предпечат: Мадхумати Деви Даси